

Oud brughuis te Kapelle-op-den-Bos (lino van Jacqui van Laer)

't Vaartland

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDIGE KRING VAN HET VAARTLAND

1973 — Nr 4

BOERENKRIJGNUMMER

175 JAAR GELEDEN

Kapelle-op-den-Bos en heel het Vaartland heeft 175 jaar terug geschiedenis gemaakt ! Het waren de beroerde tijden van de Boerenkrijg ! Gelukkig was daar een 40-tal jaren later een man, pastoor Tambuysen, die begreep dat het verzet van de Briganten tegen de Franse Overheersers, geen lokaal opstandje was van enkele onbezonnen en onderontwikkelde boeren. Over hen kon hij geschiedenis schrijven want de bevolking vertelde nog zo graag over die «krijg» tegen de Franse Sansculotten. En de daden van hun vaders waren zo heldhaftig dat sommige namen als helden werden opgetekend. Gelukkig een dorp dat nog wat geschiedenis kan aftappen aan «eigen Vlaamse bron». De meeste gegevens in verband met de Boerenkrijg komen uit Franse bron en zijn zeker éézijdig ! Sedert 1794 groeide de misnoegdheid bij ons volk omwille van de toenemende tergende maatregelen vanwege de Republikeinen, aanslag op bezit, gewoonten, geloof en overtuiging.

Opeisingen en kerkvervolgning waren de oorzaken van de misnoegdheid ; de verplichte soldatendienst van de

weerbare jongens in het Franse leger, in 1798, deed de maat overlopen. Het vuur aan de lont en een algemeen verzet brak los over heel onze zuidelijke Nederlanden.

Toegegeven dat de Briganten slecht gewapend waren, niet opgeleid in de krijgskunde, gebrekkig georganiseerd, dat er enkele meededen om buit te maken, **kunnen wij toch niet loochenen** dat gedurende twee maanden de Fransen meerdere generaals, soldaten en kanonnen hebben moeten inzetten om het leger van ONZE JONGENS te onderdrukken. Was het verzet wanhopig, ze streden manhaftig voor vrijheid en recht, voor bezit, overtuiging en geloof, voor «OUTER EN HEERD» !

Het waren echte kontestanten, idealisten. Ze hebben hun leven ingezet met groot risico.

Proficiat aan Heemkundige Kring van het Vaartland en gemeentebestuur voor dit prachtig initiatief. Een volk dat zijn helden niet vergeet is een groot volk.

FRANS PENNE

conservator van het Boerenkrijgmuseum
te Overmere
voorzitter nationaal Boerenkrijgcomité

DE BEROERDE TIJD TE HEFFEN

Tijdens de Boerenkrijg verbleef te Hoolendonk — een gehucht van Heffen — een priester verdoken op het kasteel van Cannaert-De Mal.

Terloops gezegd ! In dit kasteel werd in 1879 tijdens de schoolstrijd een katholieke school geopend, met als onderwijzer meester Luypaerts, gemeentesekretaris en A. Keulemans een zeer ontwikkelde landbouwer. De gemeenteschool met als onderwijzer meester Coenen had geen 10 leerlingen meer.

Van tijd tot tijd deed deze priester mis in de schuur van landbouwer Poes. De mis, doopsel en zo meer gebeurden natuurlijk 's avonds. Op de dag dat er mis zou gedaan worden, werden de mensen verwittigd in de namiddag, uit voorzichtigheid niet vroeger !

Twee jongens stonden op wacht een paar honderd meter verder voorbij de hoeve, aan de herberg «In den Olm». Een schildwacht stond aan de schuurpoort van

Poes. Eén van de twee wachters had een geweer en moest bij onraad een schot lossen, zodat de schildwacht de mensen kon verwittigen en deze konden wegvlugten in de richting van het Zennegat of langs «de langen dijk» naar Heindonk, ofwel in de weiden. Deze verdoken priester had ook een schuilplaats in het Broek van Walem. Aan de beide oevers van de Zenne lag een roeiboot — een gewone achterboot — die men bij de schepen aantreft. Was er gevaar te Heffen, dan kon hij na een vijftal minuten deze boot bereiken en overvaren naar Walem-Broek.

Als het terug veilig was keerde hij terug naar het kasteel van Cannaert-De Mal (het kasteel is enkele jaren vóór 1900 verdwenen). De molenaar Van Roy kon ook signaal geven met de molenwieken als er Franse soldaten in de omtrek waren. Enkele personen waren hiervan op de hoogte en liepen onmiddellijk de priester verwittigen.

Een jonge boer van Heffen E. Keuleers is gesneuveld in de strijd «voor Outer en Heerd». Heel waarschijnlijk stierf hij te Blaasveld met nog een zestal kameraden tijdens een gevecht met de Fransen aan de kerk van Blaasveld.

JAN DE WIT
Heffen

VAERTWEL FILIP VAN ELCKE

Vaertwel, Filip Van Elcke,
Vaertwel, tot in de dood.
Laat ons de Heer nu bidden,
Te redden uit de nood !

Laat ons de Leestenaars vragen,
Herdenk een held die viel,
Een held uit vroeger dagen,
Een sterke boerenziel !

Een sterke boer die stierf,
Voor outer en voor heerd,
Een sterke boer die dierf,
Te bidden onverveerd !

Karel De Decker.

Voetnoot van de schrijver : Naaststaande «verzen», die in «Het Goede Zaad», het weekblad van de Leestse Sint-Niklaasparochie, op datum van 5 september 1948 verschenen, hadden als achtergrond de toenmalige herdenkingsplechtigheden omtrent de 150e verjaardag van de Boerenkrijg. En aangezien men in die tijd te Leest de aandacht vroeg, voor de lokale figuur Filip Van Elcke, die te Mechelen, door de Fransen, samen met tal van anderen, voor de kop werd geschoten, vond ik het toen — als 17-jarige... — reeds een hele prestatie over diezelfde Filip Van Elcke «iets» te mogen schrijven. Iets dat op de koop toe werd afgedrukt, bij Robert Lafosse, de lokale drukker. Al voeg ik daar eerlijkheidshalve aan toe, dat ik die verzen zelf moest zetten en drukken...

Al met al misschien een gelegenheid om Leest aan Filip Van Elcke te herinneren. Of is er aldaar al een Filip Van Elckestraat ?

KAPELLE-OP-DEN-BOS EN DE BOERENKRIJG

De Boerenkrijg beslaat in onze geschiedenis slechts een spanne tijd van nog geen twee maanden — hij brak los te Overmeire op 12 oktober 1798 en eindigde te Hasselt op 5 december — maar wellicht is hij het zedelijk hoogtepunt, alleszins het meest aangrijpende feit uit ons verleden.

Het was wat zijn naam betekent : een krijg van boeren, van buitenmensen... De Fransen betitelden de opstandelingen als «Brigands» (booswichten of struikrovers).

«De Brigands», aldus A. De Bruyne, «zijn de enigen die «in de loop van drie eeuwen, ten aanzien van de gehele wereld, krachtadig getuigenis hebben afgelegd van de levenswil van de Zuidelijke Nederlanden».

«De boeren-soldaten, de «Brigands», waren de laatsten «die vochten én voor EIGEN volk, én voor EIGEN leven, «én voor EIGEN erf».

Het is tenslotte niet geschiedkundig juist dat alleen godsdienstige motieven de doorslag hebben gegeven bij het losbreken van de opstand. Ten andere : reeds in 1789 hadden onze patriotten gepoogd zich te ontmaken van de Oostenrijkse bezetting en hadden zij hun «Brabantse Omwenteling» niet gevoerd onder het parool : «Voor Outer en Heerd» ?

Natuurlijk, de ontering van de kerken ; de vervolging tegen de priesters en de schorsing van de eredienst hadden onze volksmensen diep gegriefd. Ze grepen echter slechts dan naar hun «zeis» wanneer in september 1798 de Fransen uitpakten met hun «militaire conscriptie», waarbij onze jongens verplicht waren dienst te nemen in het Franse leger. De wit-rode cokarde, met de leuze «Voor Outer en Heerd», die was aangebracht op hun hoed of op hun borst, was nooit zinrijker geweest dan thans : nu ging het werkelijk om het bestaan van Kerk en Gezin.

Naast een gedenksteen, ingemetseld in de noordelijke buitenvleugel van de huidige Sint-Niklaaskerk en dewelke ingehuldigd werd op 4 december 1898 ter gelegenheid van de «Herdenkingsfeesten», een Brigandstraat, langs de oostkant van 't kanaal, zijn het inzonderheid twee werken, uit de rijke bibliografie van de Kapels Letterkundige Kan. Dr. J. Muyldermans (1855-1929), met name : «Sansculot en Brigand» en «Helden en Martelaars», die voor de Kapellenaar aan het «Boerenkrijggebeuren» in onze vaartgemeente herinneren.

Alzo lezen we in zijn boek «Sansculot en Brigand» onder de titel : «Herinneringen uit mijn geboortedorp» 't volgende :

— «Van een decreet, uitgevaardigd op 4 november 1793, weten we dat de toenmalige Kapelse pastoor Van Craen tot deportatie veroordeeld «déporté hors du territoire de la République» werd. Op diezelfde lijst van gevonnisten komen eveneens voor : 19 priesters van het kanton Asse, 12 van het kanton Merchtem en verder nog 8 van het kanton Londerzeel, waar bij pastoor Méan uit Ramsdonk.

Pastoor Van Craen (1789-1802) wist aan de Franse speurders te ontsnappen. Hij hield zich schuil op een pachthof, dat toebehoorde aan de familie Talboom, ergens in de buurt van het huidige «Coninckxsteen». In een geheim vertrek, opgetrokken in de schuur, droeg hij elke avond het H. Misoffer op en diende dan de sacramenten toe.

Na korte tijd had de republikeinsgezinde veldwachter, met name Claas, weten te achterhalen waar men in 't verborgene bad. Hij signaleerde deze bevindingen aan de Franse overheid. Onverwacht liet deze laatste de hoeve omsingelen. Pastoor Van Craen kon nog juist ontsnappen, maar met pachter Talboom verliep het niet

zo gunstig. Gevankelijk werd hij naar Antwerpen gevoerd en opgesloten. Na een verblijf van ettelijke maanden in 't gevang lukten zijn familieleden er in zijn in vrijheidstelling af te kopen voor een bedrag van 600 florijnen (gulden). Mevrouw Talboom droeg zelf, te voet, en dit onder barre weersomstandigheden, het losgeld naar Antwerpen. Na 't beëindigen van de troebelen verliet de familie Claas de gemeente, en dit uit vrees voor represailles vanwege de verbitterde bevolking. Zelfs, wanneer één der nazaten enkele jaren later weer zijn intrek in de gemeente wou nemen, werd deze met allerlei bedreigingen bestookt. Waar hij ook ging aankloppen, werd hem telkens de deur voor zijn neus dichtgeklapt».

— «In de nacht van 3 op 4 november 1798, rond 3 uur in de vroege morgen, worden de Brigands die zich opgesteld hadden in de beboste omgeving van de oude sluis, langs de oostoever van 't kanaal door een Franse legerafdeling, onder het bevel van luitenant Meinzeig, overvallen. Tijdens dit treffen werd de leider van de Brigands, F. Verhoeven, ernstig gekwetst, wijl de andere opstandelingen wisten te ontsnappen. Achtervolgd door de «Sansculotten» zochten enkelen onder hen het oud Brughuis als schuilplaats op. Onophoudend werd dit gebouw dan ook onder vuur genomen. Om dan de kogelregen te ontsnappen hadden al de ingesloten en zich op de vloer gelegd. Na een minutenlange beschieting staken de Fransen het gebouw in brand. Toen het gans in lichterlaaie stond sloegen ze de weg naar Tisselt in. In deze randgemeente richtten ze ook grote verwoestingen aan. Hiervan maakten de opgesloten en — een 25-tal — dankbaar gebruik om langs achter het brandend gebouw te verlaten en door de beboste streek naar veiliger oorden te vluchten.

Tijdens de gevechten om en bij het brughuis verloren 5 jongelingen van de gemeente hierbij het leven, namelijk : P.H. Van Doorslaer, P.J. Goossens, A. Troch, G. Olbrechts en J. Van Roy.

Twee andere dorpsgenoten met name Ludo Sellslagh en Antonius Peeters liepen verwondingen op, wijl een vrouw, Anna Van Assche, door een verloren kogel lichtjes gekwetst werd.

Waarschijnlijk om hun verlies aan mensenmateriaal te wreken en mogelijk ook om eventueel andere ondergedoken «Brigands» uit te schakelen, staken zij bij hun aftocht nog het vuur aan al de woningen in de onmiddellijke nabijheid van het brughuis. Hierbij werden 9 huizen totaal verwoest».

— In een verslag opgesteld door hogervernoemde luitenant Meinzeig, en dat opgenomen werd in een werk samengesteld door geschiedschrijver A. Thys, lezen we op bladz. 125 dienaangaande :

«Le détachement composé de 100 hommes d'infanterie de la 51e demi-brigade et de 15 gendarmes, «commandé par le chef Meinzeig, est parti de 13 «brumaire (3 novembre) à 9 heures du soir. Arrivé à «Capelle-au-Bois vers 3 heures du matin, le 14 brumaire, il a surpris les brigands réunies en assez «grand nombre ; ils ont été attaqués avec une telle «impétuosité qu'ils se sont réfugiés en hâte dans «quelques maisons, d'où ils ont fait feu sur la troupe. «On n'a pu les débusquer de leurs retraites qu'en «mettant le feu, et tous ont été enlevés ainsi qu'un «drapeau et une caisse...».

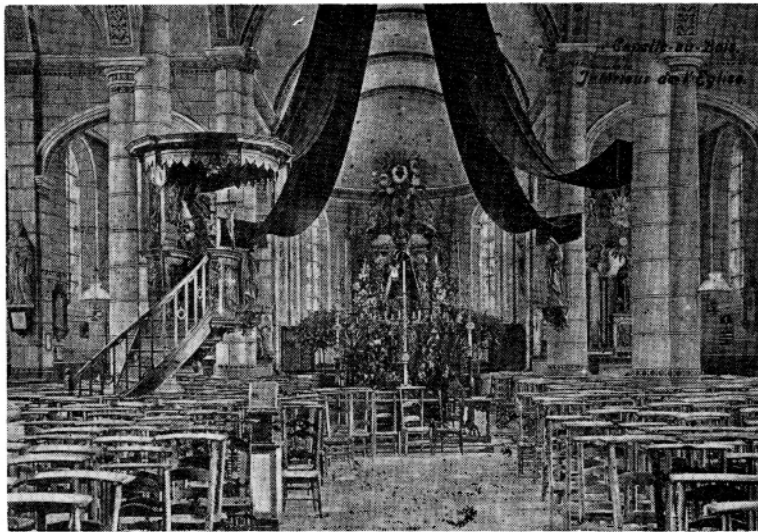
Tijdens de Franse revolutie gebeurde het opeisen van gijzelaars ook heel willekeurig. Ook Kapelle bleef hierbij niet gespaard. J. Muyldermans vertelt hierover 't volgende :

— «In december 1798, een maand dus na gedeeltelijke verwoesting van ons dorp (in 1799 waren er 925

inwoners), hielden een 300-tal Fransen een echte razzia. Negentig personen, die verdacht werden van weerspannigheid tegenover de bezetter, werden in de kerk opgesloten. Na een eerste ondervraging werden er een 60-tal terug in vrijheid gesteld, wijl de overigen gevankelijk naar Brussel werden gevoerd, waar ze opgesloten werden in de Hallepoort te Brussel. Dit gebeurde op 6 december van genoemd jaar. Na een langdurig kruisverhoor werden weer 16 verdachten losgelaten. Onder deze gelukkigen bevond zich Filip Brion, die slechts ontslagen werd nadat hij een losprijs van 1.600 gulden betaald had. De overigen, beschuldigd van deelgenomen te hebben aan de gewapende opstand, werden onder zware bewaking naar Parijs gevoerd, waar een bijzondere rechtbank over hun verder lot zou beslissen. Inmiddels bleven zij voor ruim 9 maanden achter de tralies. Uiteindelijk werden ze voor hun rechters gebracht. Geen enkel schriftelijk bewijs kon tegen de beschuldigten ingebracht worden. Al de ten laste gelegde feiten konden ze van zich afwimpelen. Wanneer op 't einde van de zitting en van het verhoor de hoofdverdachte, namelijk : Gillis Peeters, algemeen aanzien als de leider van de oproer-

gold de naam «Brigand» nog altijd als een ontrend scheldwoord. Al waren er dan ook vele duizenden «Brigands» gevallen in de straten en langs de velden van het eigen land, of op de pleinen van ergens een vreemde stad gefusilleerd of onthoofd, en was er wel geen enkel dorp in Vlaanderen, dat niet zijn gesneuvelde vrijwilligers had, toch werd tot 1898 gewacht, om de nagedachtenis van onze «Boeren-soldaten», in al haar sobere grootheid in 't licht te stellen. 1898 werd dan ook het eerste eeuwfeestjaar van de Boerenkrijg ! Ter ere van onze «Brigands» werd er haast in elk dorp en stad een herdenkingsplechtigheid op het getouw gezet. Er werden overal feestelijke manifestaties georganiseerd, wijl ook op vele plaatsen een monument of een gedenksteen onthuld werd.

Ook Kapelle bleef hierbij niet ten achter. Op zondag 4 december 1898 werd in de parochiekerk een plechtige H. Mis opgedragen. Letterkundige Dr. Jaak Muyldermans hield een fel opgemerkte kanselrede (tekst verscheen later in boekvorm onder de titel : «Helden en Martelaars» - uitgeverij : H. Dierickx-Beke en Zonen).

Interieur van de Sint-Niklaaskerk waarvan sprake in dit artikel.

lingen, verplicht werd zijn handtekening op een dokument neer te pennen, verklaarde deze dit niet te kunnen.

Ten einde raad, verplichtte men hem dan een kruis te tekenen. Met het meest idiote gezicht van de wereld nam hij de schrijfstok vast, stak deze omgekeerd in de inktpot, krabbelde zo'n misbaksel op 't papier, waarop de rechters besloten dat zo'n sufferd en analfabeet onmogelijk een leidende rol in de opstand zou kunnen vervuld hebben. Samen met zijn andere celgenoten werd hij dan ook vrij gesproken. Enkele dagen na de uitspraak ontvingen ze een vrijgeleide en keerden naar hun woonplaats terug».

Niet alleen de mannen werden van opstand en van gewapend verzet verdacht en beschuldigd. Zo lezen ten andere in een handschrift van wijlen pastoor Van Doren (verbleef te Kapelle van 9-1-1893 tot 10-4-1919) dat ook een vrouw uit de gemeente (naam is niet vermeld), beschuldigd van verboden wapendracht, door de Sansculotten, eerst erg mishandeld werd en vervolgens met een touw door de schouw van haar woning op het dak getrokken werd, waarbij zij erge brandwonden opliep.

Vele jaren na «le grand brigandage» van het jaar 1798 was de Boerenkrijg immers bijna geheel vergeten, en

Na de kerkelijke plechtigheid werd een gedenksteen onthuld. Op de steen lezen we :

1798 + 1898
 AAN ONZE DAPPERE BOERENKRIJGERS
 DIE STREDEN EN STIERVEN
 VOOR GOD EN VADERLAND
 waaronder
 Ph. VAN DOORSLAER
 G. OLBRECHTS
 A. TROCH
 J. VAN ROY

P.J. GOOSSENS
 Wij streden voor ons volk en
 Voor al wat ons heilig was.

I.Mach.III,43.

In een huldeboog, aangebracht in de aanpalende versierde Mechelse weg, las men volgend jaarschrift :

WIJ hULDigen U, eeUWoUDE sLachtoffers
 Der franChe beULen.

H. VAN DE VEN.

BLAASVELD en het VAARTLAND onder het Franse schrikbewind

I. — INKWARTIERINGSELLENDE - VEXATIEN EN ROVERIEN TE BLAASVELD OP HET EINDE VAN HET OUDE REGIEM EN DE FRANSE SANS-CULOTTENTIJD

In troebele tijden wanneer gezag en orde onderuit worden gelopen, is het steeds hetzelfde droevige refrein, dat roof, misdaad en wetsverkrachting als een stinkende zwam, de ellende nog komen vergroten.

Zo was het steeds de eeuwen door van in de middel-eeuwen toen de burchtheren in hun vrije tijd — en die hadden ze steeds te over — dan maar onderling lustig krijgertje speelden. De landman was steeds het kind van de rekening. Na hem dikwijls alles ontroofd te hebben — zo niet het vege lijf — brandden ze hem bovendien nog naar vaste geplogenheid het koren en vruchten op het veld af of ontstalen hem zijn enige koe. Gans die eeuwen door is het voor ons volk steeds dezelfde macabere processie geweest van al die vreemde heren, die het zo gezellig vonden om hun veten en belangen door hun soldeniersbenden hier uit te vechten. Van bevriende of vijandige legers, van allen had de bevolking hetzelfde te verduren. Een onheilvolle periode is zeker de Tachtigjarige, en de Spaanse successieoorlog geweest. Spaanse en Staatse soldeniers waren hetzelfde rapalje. Blaasveld heeft daar ook triestige tonelen door beleefd. Als verdelgende apocalyptische ruiters van de dood, trokken Maarten van Rossum en Lodewijk XIV door onze gouwen, plunderend, rovend en moordend. De Kempen gloeide als een brandende hooimijt. En vertelde de maarschalk van de «Zonnekoning» niet dat brand de oorlog siert als het Magnificat de Vespers? En pochte hij er niet op de schoonste Vlaamse dorpen in de vlammen te hebben doen opgaan? Overal brandden de kimmen en sloegen de vlamme molens akelig hun kruisen op de zwart berookte lucht.

Bij al die vexatiën, opeisingen, brandstichtingen, volgden daarbij de stroperijen dier legerbenden en het ander gespuis dat deze troepen op de voet volgde.

Blaasveld heeft ook in deze sombere geschiedenis zijn deel gehad en bleef niet gespaard van de zo geduchte inkwartieringen en leveringen op pene van brandschatting of platbranden van het dorp. De wethouders dienden daartoe soms leningen aan te gaan met de vrees ze nooit te kunnen terugbetalen.

In de periode van 1745 tot 1748 was ons dorp nooit een dag zonder deze ongewenste gasten. Toen de Franse en Engelse legers teruggedreven werden uit Duitsland tijdens de oorlog om de Oostenrijkse troonopvolging in 1745 wierpen ze zich op België en zegevierden te Fontenoy op de bondgenoten van Maria Theresia. Ze hielden ons land bezet gedurende vier jaren tot het tractaat van Aken. Buitensporige krijgsvorderingen werden van onze bevolking geëist. Voor de Franse, Engelse en Oostenrijkse troepen als het Engelse regiment Millord Clearch, de troepen van de prins van Nassau, het huzarenregiment van generaal Diesbach, de dragonders van generaal de la Molière, de ruitery van Clermont Tonnaire. Daar ons dorp deel uitmaakte van het kwartier Brussel en de hoofdmeierij van Merchtem, deed de hoofdmeier Van Gool de verdeling der opeisingen. En in welke schromelijke verhoudingen? De Engelse en Franse legermagazijnen te Brussel en Mechelen en zelfs het magazijn des Konings moesten worden bevoorrad. Tevens moest men bijdragen in de versterkingen op de Dijle en de Rupel met het fort van Sint Margriet te Wintam.

De oorlogstoestand bleef voortduren tot 1748. Einde 1747 braken de Fransen op, maar bij hun aftocht moest men dan toch nog tot afscheid 8647 rantsoenen haver leveren. In 1748 nogmaals een zomerkwartier der Oostenrijkers.

Het betalen dezer opvorderingen was een ander geval. Daar de inwoners deels uitgeplunderd waren, diende weer getracht leningen aan te gaan. Alzo werden in 1747 voor 1150 gulden geleend bij het Armbestuur. Daarbij nog 7.000 gulden bij de erfgenamen Bernardus van der Wiele en Jacobus Paridaens van Mechelen. Nog was dit alles niet voldoende en zagen drossaard en schepenen zich genoodzaakt de collectuur opdracht te geven de lijst der schulden op te maken, waarvoor hem 28 gulden werden betaald, ten einde deze voor te leggen aan de Souvereine Raad van Brabant tot het bekomen van een octrooibelasting slaande op de verwarmde bevolking.

Na deze troebele tijd zou onder Karel van Lorreinen, eens de rust en vrede weergekeerd, welvaart en voorspoed terugkeren. De laatste braakliggende- en heidegronden werden ontgonnen en het bevolkingscijfer klom tot 570 koppen. Na deze korte periode van rust en hersteld welzijn begon het spektakel terug en wel van 1792 tot 1794 met die weer noodlottige inkwartieringen van Franse en Oostenrijkse troepen die elkander bestreden te Jemappes, Neerwinden en Fleurus. De leveringen van runderen, granen, haver, koolzaad, hooi, stro, vlees, boter, hout en pioniers waren niet bij te houden. De bevoorradings der legermagazijnen te Antwerpen, Brussel, Mechelen en zelfs te Bergen moesten volbracht worden door bemiddeling van de dorpsbestuurders.

Petrus Nicolaus Janssens was drossaard, Guilielmus De Maerschalc burgemeester en Jan Cools collecteur of ontvanger. Geen week ging voorbij zonder levering van runderen, alles te voet, de andere goederen per schuit of met de boerenwagen. De 21 juni 1794 moest men zelfs 17 pioniers (opgeëiste werklieden) ter beschikking stellen voor Bosvoorde en 3 voor Valenciën. De hoofdmeier, de Fransman Claret deed de verdeling in de 17 dorpen of heerlijkheden der hoofdmeierei van Merchtem, waaronder, zoals gezegd Blaasveld ressorteerde. Deze Jacobijn deed zich daarbij goed betalen. Blaasveld moest hem 27 gulden als dorpsaandeel. Men moest hem met zijn lijfwacht, allen te paard, als een vorstelijke persoonlijkheid logeren. Ook de commissaris du Parc moest geloogd worden. Hiervoor betaalde de gemeente 17 stuivers per dag. Generaal Boussier eiste zelfs de helft van de opbrengst der akkers en der weilanden.

En de inkwartiering van de troepen! Voor de doortrekkende Franse dragonders moest men bovendien met 10 tonnen bier trakteren. Hetzelfde moest gebeuren voor de huzaren. Er werden achtereenvolgens Engelse, Franse, Hollandse, Hannoveriaanse, Oostenrijkse en Wurtembergse legerafdelingen ingekwartierd. Ze bedreven en pleegden, naar loffelrijke gewoonte, allen gewelddaden, roverijen en dieften.

In mijn geboortehuis bij mijn grootvader, vertelt L. Van Baelen, werd de beste kamer opgevorderd door een Frans officier, die er maandenlang verbleef met een ontuchtige vrouw. Een ander officier vermoordde een vrouw op het Melsveld. Eertijds stond daar een zware eiken stronk. Bijgelovige lieden vermeden 's avonds en 's nachts deze eenzame plaats, gelegen nabij de grote baan.

De 11 februari 1794 vraagt commissaris Weynekens de rekening der uitgevoerde leveringen voor de Engelse, Franse, Hannoveriaanse en Hollandse troepen. Zo moest het dorpsbestuur het volgende opbrengen : voor 4 dragonders en 1 gendarm met hun paarden en plaats voor 12 wagens, mits eten en drinken en dit voor één dag en één nacht, 1 gulden en 10 stuivers. Voor 1 officier en 25 Hannoveriaanse soldaten met wagens en 3 paarden, logist en mondkost, 2 gulden en 22 stuivers. Voor 2 officieren der Wurtembergse huzaren met hun paarden, mondkost, haver en hooi, 1 gulden 16 stuivers. Het Frans bestuur leverde bons af en betaalde met op de duur waardelose assignaten, zodat uiteindelijk de bevolking tot de schreeuwendste armoede werd gebracht. Het toppunt van schaamteloosheid was wel, nadat alles leeggeroofd was, gans het aloude bestel waar de bevolking sedert eeuwen mede vergroeid was, het openbaar en privé-leven uit zijn hengsels gelicht, de kerken gesloten, de niet beëdigde priesters verbannen naar de bagno's van Cayenne of opgejaagd als wild, het kruis van de torens en uit de openbare plaatsen gehaald, de klokken tot kanonnenspijs verbrijzeld (het is geen duitse uitvinding), het kerkgoed geroofd en verkocht aan getewetenloze roofgieren als «zwart goed», het trouwe en eenvoudige volk tot in zijn ziel geschonden en verkracht en tot de dood toe getergd, tot de arme lieden niets meer overbleef dan hun ogen om te wenen, gaf de commissaris du Parc dan nog het bevel een relaas aan te plakken om de weldaden der republiek den volke kond te doen.

Inderdaad iedereen heeft het geleerd. Na de Oostenrijkse nederlaag te Jemappes in 1792, na eerst als bevrijders toegejuicht te zijn mede door het klimaat geschapen door de oude Vonckisten en Jacobijnse kerken, zou de rouwkoop weldra volgen. Want de Franse bezetting die er op volgde was zo hatelijk — de Belgische provinciën werden dermate uitgeplunderd en uitgezogen tot op het merg der beenderen — zo cynisch en meedogenloos, dat generaal Dumouriez de schande niet kon dragen en in 1793 reeds zijn beklag maakte bij de Nationale Conventie te Parijs. «L'intention de la nation française et des Répresentants de la République en entrant dans le Pays-Bas, n'a jamais été d'y porter le brigandage et la profanation ; cependant ils s'y sont exercées par des agens du pouvoir exécutif de la République française, avec une tyrannie qui déshonore les Français et qui met les Belges avec désespoir...». (Dumouriez, 11/3/1793 - An II.).

Het walgde hem zo deerlijk dat hij na de machts-greep van de Jacobijnen op de Girondijnen naderhand zelfs naar de Oostenrijkers overliep.

Bij de inlijving van onze gewesten de 1 oktober 1795 door de Franse Republiek, werd het Franse schuim voor goed op ons volk als een niets ontziende bende schorremorie losgelaten en zou de ondenkbaarste ellende maar voor goed beginnen. Wanorde, gewentenloosheid en geweld waren de heersende toestanden. In plaats van bevrijding brachten ze de ontierendste slavernij en tyrannie. «De boom der maatschappelijke instellingen werd tot de bodem afgezaagd, en de dorre staak der vrijheid met de rode Jacobijnsmuts in top, in de plaats geplant» zegt V.D.Bergh, waarrond ze de carmagnolie dansten.

't Waren Franse roversbenden,
Tijgers zat van mensensbloed,
Die ons kerken kwamen schenden
En ons roven erf en goed.

klinkt het in een Klein-Brabants Boerenkrijg lied dat mijn vader, kloeke telg uit een Brigand-geslacht, mij zo dikwijls heeft voorgezongen.

De «bloed-wet» van 1798 — de wet op de conscriptie — zou ten slotte de maat doen overlopen en de onmiddellijke aanleiding zijn tot het uitbreken van de **Boerenkrijg**.

—o—

«Nog het schrikkelijkst, zegt V.D.Bergh, waren vooral op de buiten de opvorderingen, die wel in naam van de republiek, maar feitelijk voor eigen rekening der agenten gebeurden, onder alle voorwendsel en alle benamingen. Van de hooggeplaatste generaal tot de eenvoudigste soldaat, van de alvermogendste vertegenwoordiger tot de minste beambte, hadden allen het recht bij de boeren binnen te dringen en door bedreiging en mishandelingen te bekomen wat zij eisten. Het was voldoende een sabel te slepen, een lange knevel te dragen onder een harenmuts met vliegende paardenstaart om zich alles veroorloofd te wenen...».

Niets ontsnapte aan de roofzucht der mannen van «Gelijkheid» en «Broederlijkheid». En na deze officiële opvorderaars kwam de zwerm gelukzoekers van de laagste klasse, die het leger gevolgd waren als wolven aangeetrokken door de reuk ener prooi. Het was de tijd der **binders** en **voetbranders**, die bij troepen van 20 tot 30 man, bijzonder in Brabant, Klein-Brabant en verder tot het land van Aalst en Dendermonde, de buiten afliepen om in de boerenerven te breken. In andere streken had ge weer andere benden als die van Jan de Lichte en de bende van Baeckelandt. De landlieden, vervolgt v.d.Bergh, durfden hun bed niet meer te beslapen en stelden wachten aan om hun dorpen te beschermen. Maar deze wachten waren meestal samengesteld uit arme lieden, die niets te verdedigen hadden en zich voor geld aanboden. De nachtronde bepaalde zich tot het bezoeken van enige herbergen, wanneer de wachters zelf de rovers geen spandiensten verleenden.

Zo waren ook te Blaasveld, te Tisselt en zoveel andere plaatsen de **binders** bedrijvig. In het prov. arch. (R.A. Antwerpen) - Inv. p. 338-1.808-1.812-liasse 644, bevindt zich een bundel betreffende de misdaden der binders te Blaasveld.

In hetzelfde prov. archief - liasse 141 n° 406 - Révolution de l'an VII. bevindt zich een epistel en proces-verbaal, in dato 15 Nivose-jaar VII. van onze beruchte citoyen **Spiette**, commissaris van het uitvoerend directorium bij de municipale administratie van het kanton Willebroek. Spiette, de vervloekte man, die onze voorouders zo de donder op het lijf gejaagd heeft, de man die zo gehaat werd dat zijn eigen moeder van hartzeer eraan gestorven is, beklagt zich niettemin bij de centrale commissaris van het departement der beide Nethen over wanordelijkheden en roverijen door een detachement der gewapende macht te Blaasveld gepleegd. Of dit veel uitgemaakt heeft is zeer te betwijfelen. In het licht gezien van wat we hoger vermeldden, schijn dit alles behalve zeker. De militairen speelden ten slotte allemaal onder één hoedje en hadden er geen belang bij dat hun weinig roemruchte daden verdere bekendheid kregen. In een vrije doch getrouwe vertaling, geven we hier het geachteerde relaas en het beklag van Spiette weer. In het rapport dus, beklagt hij zich bij de centrale commissaris v/h dep. der beide Nethen, over de wanordelijkheden van een detachement der gewapende macht, gepleegd te Blaasveld in dato van 10 Nivose - jaar VII. Samen met de municipale agent en de veldwachter van Blaasveld is hij naar de plaats der criminele feiten getrokken. Hij dient hen het verwijt toe hem niet onmiddellijk te hebben gewaarschuwd. Ze verontschuldigen zich de feiten ook maar door geruchten te hebben vernomen. Natuurlijk ! De commandant die te Hombeek vertoefde, verzekerde hem, gezien het hier werkelijk feiten van «brigandage» betroffen dat de schuldigen zeer voorbeeldig zouden gestraft worden.

Nogmaals of dit in de werkelijkheid is gebeurd is ons onbekend. Wellicht niet, gelet op hetgeen we reeds hoger commentarieerden.

De gewraakte feiten deden zich voor als volgt volgens het rapport van Spiette.

«In het jaar VII. van de ondeelbare Franse republiek, de 12 der maand Nivose, heb ik mij te tien uur 's mor-

gens, gelet op het alarmerende gerucht der bevolking, dat een gewapende troep de 10 dezer maand tussen negen en tien uur 's avonds naar Blaasveld was getrokken en vergezeld van de municipale agent naar de plaats begeven, waar naar het volksgerucht zovele wandaden werden gepleegd door deze troep.

Om de gegrondheid dezer feiten na te gaan, vervolgde hij, heb ik mij begeven naar het huis van burger Jan Baptist Vermeerschen, verkoper van bier en winkelier, woonachtig in de gemeente bij de Molen, die mij verklaard heeft, dat het een troep van ongeveer dertig manschappen betrof, waarvan een achttal jagers te paard, met aan het hoofd een Vlaamssprekende jonge man van Mechelen en genaamd Fielens, naar het zeggen van verschillende inwoners hier ter plaatse. Ze zijn zijn huis binnengedrongen, tot zelfs in de kelder en in de paardenstal met een bos vlasklodden en een bussel solferstekken. Ze hebben zich te goed gedaan aan eten en drinken. En niet genoeg daarmee, hebben ze de man gedwongen hen geld te geven. Onthutst en van de kluts geslagen, wist hij zelfs niet meer «hoeveel». Ten slotte hebben ze in de winkel **vier ponden tabak**, een **stel pijpen** en een **aantal broden** gezegd **mastellen** meegescharreld.

Vervolgens heb ik Henri de Coster, maalter en verkoper van bier, en gebuur van de eerste deposant, bijgeroepen. Hij heeft mij bevestigd dat dezelfde avond de troep omtrent negen à tien uur ook bij hem is binnengevallen, na eerst hun paarden in zijn paardenstal te hebben gestald en zijn eigen paard buitengejaagd te hebben. Daarna zijn ze begonnen eten en drinken, de paarden niet vergeten. Ze zijn gebleven tot elf uur en enkelen onder hen zijn verder de omgeving gaan afstropen.

Zo zijn ze binnengebroken in de woning van Jan Baptist de Boeck, schoenmaker van stiel. En bij hun vertrek (niet wetende misschien wat mee te ratten) hebben ze zijn **schort**, een **snuitdoek** en **acht kiekens** meegegrabbeld.

Verscheen vervolgens de echtgenote van burger J.B. de Boeck, schoenmaker voornoemd, die de volgende verklaring aflegde. «Een gedeelte van het detachement ongeveer twintig man sterk is tussen negen en tien uur ingebroken langs het venster, dat ze hadden ingestampt. Reeds te bed zijnde werd ze gedwongen op te staan en de deur te openen, terwijl de bende reeds in huis was gedrongen. Deze die Vlaams sprak vroeg waar haar man was. Ze hebben vervolgens de keukenkast geopend en de **etensvoorraad leegegroofd**. Eén onder hen eiste **acht kronen**, nadat ze verplicht was daarenboven een vierde kroon te geven aan de Vlaamssprekende. Waarop deze verklaarde dat ze zich zouden terugtrekken. Wat ze inderdaad ook deden, na echter van de deposante nog **vijf snuitdoeken**, een **paar nieuwe schoenen**, een **paar herstelde** en een **hakmes meegenomen** te hebben.

Verscheen insgelijks burger Gerard François, pachter, die verklaarde, dat een deel van het detachement bij hem was binnengekomen en **drie snuitdoeken** had buitgemaakt.

Item was verschenen burger François Fierens, oud 27 jaar, die verklaard heeft dat hij verplicht werd de troep te volgen. Ze zegden hem dat men hem had aangewezen en verklikt. Dat zij hem zijn **zilveren gespen**, evenals al zijn **wisselgeld** in franken dat hij op zak had met bovendien nog **vijf daalders** hadden afgenomen. Maar dat hij uiteindelijk uit hun handen was kunnen ontsnappen.

Tenslotte hebben de deposanten nog verklaard dat het detachement vervolgens is binnengedrongen bij Jan Van de Vondel, landbouwer, waar enigen onder hen in de paardenstallen en de schuur zijn getrokken. Dat er vuur uitbrak. Maar dat men gelukkig het vuur heeft kunnen doven. En dat zelfs één der jagers te paard heeft helpen blussen. En dat tenslotte de Vlaamssprekende en die in

burger scheen gekleed te zijn door de manschappen van het detachement als «commissaire» aangesproken werd.

Hij Spiette heeft vervolgens aan de deposanten lezing gegeven van hun verklaringen, hetgeen ze volmondig hebben bevestigd en hebben ondertekend met hem, uitgenomen Jan Baptist Vermeerschen en de echtgenote van J.B. de Boeck.

Item is dan nog verschenen, de echtgenote van gezegde Van de Vondel, die heeft bevestigd dat het vuur ontstond in de schuur door onvoorzichtigheid van de Vlaamssprekende die het licht (waarschijnlijk een kaars) uit de handen van haar dochter rukte. En dat hij met zijn sabel overal de strotassen in de schuur heeft doorstoken, terwijl ondertussen de andere kornuiten hetzelfde deden op de zolder. De gezegde burgeres heeft verklaard niet te kunnen schrijven.

Aldus gedaan te Blaasveld, dag, maand en jaar als boven vermeld. Getekend : Henricus de Coster, Gerardin François, Franciscus Fierens, J. Cools, agent en Spiette, commissaris van het uitvoerend directorium.

Voor eensluidend afschrift.
get. C. Driessens

—o—

Ge ziet, bloedige gewelddaden zijn er niet bij te pas gekomen. Het scheen er de bende slechts om te doen te zijn : goed te kunnen smullen en de buik te vullen, hun keelgat eens duchtig te smeren, voor wat zakgeld te zorgen en op hun gemak een goede pijp te stoppen. Ze schenen ook wel wat van «vallingen» te weten, gezien die «snuitdoeken» die ze niet vergaten mee te scharrelen. Dit soort van knevelarijen en stroperij was echter schering en inslag, was dagelijkse kost.

JOS DE KEERSMAECKER

Nov. 1973

II. — DE BESLOTEN TIJD.

«Het zijn gevloekte dagen ! De Vlaamse gewesten door de Franse republiek overrompeld, bukken onder de hatelijkste dwingelandij». Met deze woorden klappt August Snieders zijn taferelen open, gewijd aan «**Onze Boeren**».

We zullen trachten in korte trekken een wat nader beeld te schetsen van het geestelijk klimaat gedurende deze donkere jaren.

Met de wetten en decreten van de Nationale Conventie en het Directoire om alle godsdienstig leven te vernietigen en waarmee in 1796 voor goed begonnen werd met ze in al hun gestrengheid in ons land ten uitvoer te brengen, begon de zo beruchte «**Beroerde**», «**Beloken**» of de «**Besloten**» tijd onder het Franse schrikbewind.

Inderdaad het walgelijkste braaksel dat ooit de hel uitspuwde, het uitschot van de Parijse onderwereld, kwam onder de schaamteloze slogan van «Vrijheid, Gelijkheid en Broederlijkheid» ons alles ontnemen wat ons volk duurzaam was : zijn vrijheid, zijn weergaloos kunstpatrimonium, het eten uit zijn mond, zijn dagelijkse kost, tot de rapen en patatten op het veld, tot de graanschoven in de schuur.

«Een natie die hun het brood had ontnomen, die beesten hadden doen leveren, graene doen geven, fransche dorsschers in hun schuieren gezet, om hun graen uyt te dorsschen, tegen hunne danck in hunnen kost geleyd, nog niet te vrede, hebben zy ten lesten de jonckheyd tegen hunnen danck doen dinen», zegt ongekunsteld maar naar der waarheid J.B. Van der Auwera in zijn kronijk «Simpel Waerheyd».

Brigade-generaal Rivaud zou te Parijs in Nov. 1799 getuigen over het oproer dat hij had helpen bestrijden : «Ce qui af fait la haine des Belges contre les agents français, c'est l'avidité efrontée, l'immoralité des commissaires du Directoire près des cantons, presque tous les français et qu'on semble avait choisi parmi ce que la France avait de plus impur». (cfr. Arch. nationale, Paris, FIE. 27, dossier 3).

Oppergeneraal Colaud, die dan toch een onverbidde-lijke Alva geweest was, maar toch als militair gehandeld had, nam vol moedeloosheid naderhand ontslag. Hij geeft in dezelfde zin lucht aan zijn verachting. «Ambtenaren uit Frankrijk naar België overgewaaid, een menigte gelukzoekers, samengeraapt uit al wat walgelijk was in eerloosheid en hebzucht». Werkeloosheid en armoede heersten overal. Een nooit beleefde epidemie van zelfmoorden illustreert het toppunt van ellende waarin men ons land op geestelijk en materieel gebied had gestort, besluit A. Suykens.

«De benoudheden der volckeren was onbeschrijfbaar».

Geen vreemde bezetting of dwingelandij heeft ooit ons volk zo diep vernederd en dodelijk geslagen. Maar ook geen andere vreemde verdrukking is zo lang in het gemoed en het geheugen van dat volk blijven voortleven. Het verzet echter tegen een overmachtige, niets ontziende vijand, wiens legerbenden de schrik waren op de slagvelden van Europa, en dat zijn ontlading kreeg in de Boerenkrijg zou ook nooit meer die verbeterde heldhaftigheid kennen. Want het was de laatste inzet van een volk, dat vocht voor zijn eigen bestaan als volk, voor zijn eigen gelaat, zijn eigen ziel, voor zijn eigen hebben en houden. «Veel liever dan te staan onder hun geweld, laten wij ons doorschieten op het veld». «Liever de kogel, dan de giljotien». Dat was de uiteindelijke, wanhopige kreet van een versmacht volk. Een Franse prefect Doucet-Pontécoulant zou in 1800 getuigen dat die «Brigand» «a combattu seul et avec la ténacité du vrai courage». Alleen gevochten heeft en met een hardnekkigheid van de ware moed.

Nooit heeft ons volk op zo'n korte periode van een paar maanden, zo'n verschrikkelijk bloedoffer gebracht.

Dan begon men op de sluwste maar verachtelijkste, met aan de waanzin grenzende middelen, het individu zelf, zijn persoonlijkheid en zijn ziel te ontcrachten. Zijn eenvoudig geloof dat hij als een kostbaar bezit in zich droeg, dat gans zijn leven doordesemde en waarmede hij op elke stond van zijn bestaan mee geconfronteerd werd, was hem niet meer gegund. Het centrum van heel het openbaar leven was inderdaad de Kerk en de Schepenbank. Gemeente en parochie waren in die tijden de belangrijkste sociale verbanden in het leven van onze mensen. Maar deugd was geworden wat de Staat, hun Staat ten goede kwam. De rest was in hun ogen «dwingelandij». De eeuwenoude ritus van de godsdienst moest verdwijnen. «De nieuwe orde van toen was in wezen en structuur en in uitvoering totaal anti-godsdienstig», zegt A. Suykens. De eredienst van de «Godin der Rede» kwam in de plaats.

De funeste molen begon voor goed te draaien in 1796.

De 4 Maart ondertekent Frison het verbod om processies te laten uitgaan of met uiterlijk vertoon de berechting te doen, zoals de begeleiding met licht en het branden van kaarsen op de vensterbanken.

Op 11 april moeten alle uiterlijke tekens van de godsdienst verdwijnen. De priesters mogen hun geestelijk kleed niet meer dragen. De klokken mogen niet meer geluid worden tenzij voor de Franse burgerlijke feesten of ze worden buiten gebruik gesteld door touwen en wielen weg te nemen. «Alles ligt omvat, zegt Château-briand, in de betoverende bespiegelingen die in ons gemoed ontstaan bij de klank onzer dorpsklok : godsdienst, gezin, vaderland, de wieg en het graf, het verleden en de toekomst. De Republiek had ons alles ontnomen, zij moest noodzakelijk de klokken het stilzwijgen opleggen». De klokken waren de wekker en de begeleiding van zijn dagelijks bestaan. Ook de klokken te Blaasveld werden naderhand uit de toren gehaald en stukgeslagen. «...ende eenigen tijdt daer naer, hebben de franschen alle de klokken doen van de thorens doen om niet meer kunnen meede te luyden oft te kliepen ende hebben de selve meestendeels doen van een slegen, en doen naer Brussel brengen», vertelt broeder Petrus Sergysels in «Het Reken-

en Memorieboek» over de gebeurtenissen in 1798 (E.S.B. 1953 - p. 42-45).

Op 1 en 23 september worden de kloostergoederen in beslag genomen en de geestelijke orden ontbonden.

Op 7 oktober moet de Armendis of H. Geesttafel al zijn goederen aan de municipaliteit overmaken. De pastoor is verplicht zijn boeken in te leveren en is registratie door hem gedaan van nul en gener waarde meer. Voortaan zal de burgerlijke stand door de agent of zijn adjunct opgemaakt worden.

In april '97 wordt de eed van trouw verplicht gesteld voor de geestelijken en volgen de kerksluitingen, nadat dikwijls kruisen en heiligenbeelden zijn afgerukt. De dorpspriesters van ons kanton stuurden echter hun kat. Geen enkele geestelijke heeft zich tot heden aangeboden om de eed af te leggen, klaagt commissaris Hermans in zijn verslag van 20-30 april '98. Dan volgt het aanslaan, de afbraak of de verkoop van kerken en kapellen. Van de kerkelijke en abbatiale goederen en eigendommen wordt een inventaris opgemaakt en als «Zwart goed» verkocht voor een appel en een ei aan schuimers en profiteurs. Ook de Franse agenten van alle slag en conditie waren er als de kippen bij. Zo werd de **Arkenbos** onder **Blaasveld** gelegen en toebehorend aan de abdij van Ter Kameren te Brussel en 24 bunderen groot voor 24 gulden toegewezen.

Kapittels en seminaries, onderwijsgestichten en gasthuisorden worden eveneens afgeschaft. De **Besloten Tijd** wordt een nare werkelijkheid.

Op 3 maart 1798 proclameert het Directoire plechtig het einde van de Kerk, Pausdom en Geloof. De godsdienst van de «Rede» alleen heeft nog bestaansrecht. Een belachelijke maar lugubere profanatie. De tergende plagerijen zijn niet meer op te sommen.

Alhoewel de Conventie en het Directoire op de duur wel wat terugkomen op al deze schunnige maatregelen, bleef de Commune haar driestheid doordrijven. Was er hier en daar al een plaatselijke commissaris, die wellicht uit nuttige overwegingen, wat minder «strabant» was en zijn één oog dichtkneep, was er ook menig municipaal agent die ze saboteerde, dan liet de waakhond Levêque in het Dep. d. beide Nethen bij tijds grommend zijn grauwe tanden zien. Want het bleef niet bij proclamaties-platonische voorschriften en onnozele mandementen om het volk en zich zelf wat te amuseren. Integendeel de actieve dwangmiddelen werden in de werkelijkheid ingezet.

Op 28 dec. en 10 jan. gaat commissaris Peeters ook in het kanton Willebroek de pastoors buiten zetten en op bevel van Levêque de kerken sluiten en verzegelen. De priesters trekken een burgerpak aan en nemen hun intrek hier en daar bij burgers of duiken onder op afgelegene plaatsen. Missen worden in het grootste geheim gedaan in zalen of in boereschuren, zelfs op zolders, de zgn. «**Houten Missen**».

De republikeinse kalender wordt ingevoerd, de zonen feestdagen afgeschaft en de maand in decaden ingedeeld om de laatste sporen van Kristendom uit de openbare levensregeling te bannen. Godsdienstonderricht is formeel verboden, de Tien Geboden niet langer onderwezen en vervangen o ironie ! door de leer van de «**Rechten van de Mens**».

De bevolking lapt die nieuwe regeling zo veel ze kunnen aan hun zolen. Dat klinkt op uit de «Compte décadaire» van 20-30 april '98 van Commissaris Hermans «Goede woorden helpen niet bij deze mensen die zich laten meesleuren door de wierook der priesters. De openbare gesteltenis is zo, dat men op dit ogenblik geweldig de schikkingen van het Directorium van 14e Germinal II. (3-4-'98) over de republikeinse kalender bekritiseert. En een ootmoedige bekentenis !». Want vrienden van de republiek en grondwet zijn er weinig in dit kanton. (A.S. 110).

Ook volgens Spiette wordt de *décadi* niet gevierd. (PA. 3-16).

De doden worden in de grond gestopt als een hond, zonder klokgelui en zonder gebeden. Lijkstoeten worden zelfs uiteengedreven door de gendarmen. Soms is er al een gebuur, een grafmaker of de kosten, die nog een gebed stort voor de grafheuvel. Maar ook dat heet op de duur «**uiterlijk vertoon**» van de godsdienst «*rassemblement séditieux*». En moeten de kisten zonder omstaanders, zonder laatste gebeden in de grafkuil gelaten. (AS. 203).

Als een voortdurend protest komen de mensen bijeen op de kerkhoven rondom de kerk om hun gebeden en de rozenkrans te bidden. Hierop worden de kruisen en gedenkplaten op de kerkhoven omvergetrokken en de graven geschonden. De biddende menigten worden soms uiteengedreven. Vrouwen zuchten, kinderen wenen, de mannen knarsen de tanden en ballen hen de vuist achterna.

Het verzet groeit echter, is steeds latent gebleven. Is soms zelfs levendig geweest. Het gaat er integendeel niet op verbeteren. Het volk gromt en zonder gemor neemt het die tergende maatregelen niet. Want schrijft het *décadair* verslag van 8-18 febr. '98 : «De *gardes-champêtres* genieten de steun niet van de agenten. De inwoners uit het kanton vooral deze uit de gemeente Willebroek zijn zeer fanatiek. 's Avonds ziet men samscholingen voor de kerkdeuren. 't Zijn meestal vrouwen die er komen bidden (de mannen staan dikwijls op wacht). In particuliere woningen oefenen deze *kezels* hun eredienst uit, die bestaat in luidop bidden voor de voorwerpen van hun eredienst. Er zijn veel onverschilligen (tegenover de republiek) onder de bevolking». (AS. 102).

Ook volgens Commissaris Hermans oefenen nog veel personen de katholieke eredienst uit op de kerkhoven vóór de poorten der kerkgebouwen op de gewone uren, trots de wet van 7e Vendémiaire en deze van 19 Fructidor II. en durven de municipale agenten dit niet te verhinderen uit schrik dat er ongelukken zouden kunnen uit voortvloeien. (*décad. versl. v. 9-19 april '98-PA 3-16 - 98-45*).

Het gaat volgens Commissaris Scheppers reeds zo ver dat president Peeters van Willebroek een brief in zijn bus gestopt kreeg vol striemende verwijten en bedreiging zijn huis in as te zullen leggen.

En werkelijk van lijdelijk komt het tot actief verzet. Zo gebeurde het ook te Willebroek nog op H. Sakramentsdag op het kerkhof waar een massa volk was bijeen gekomen om de rozenkrans te bidden. Gendarmen te paard reden op de menigte in om ze uiteen te drijven, toen een hoge gestalte uit de knielende menigte oprees en zich heftig tewege stelde tegen de gendarmen. En een regen van projektielen, stenen en al wat men maar grijpen kon, rammelde op de harenpotsen neer, tot ze goed toegetakeld in overijlde vlucht het hazenpad kozen. Het was **Em. Benedikt Rollier** die hier zijn eerste openbare verzetsdaad stelde en die in de nakende dagen gans het militair en strategisch gebeuren in Klein-Brabant zou beheersen.

De eer van de republiek en het uniform werden hier wel zwaar beledigd !

Er komt onder de republikeinse creaturen en sabelslepers voorgoed een onbehagen en argwaan die ze niet kwijt kunnen. De schrik zelf begint er in te komen. Ze zijn niet dom, zeker niet. Ze hebben wel besef van hetgeen er in de werkelijkheid broeit. Relletjes waren er reeds vroeger en zelfs herhaaldelijk. Want in dec. '97, terwijl de deportatie der priesters begint wordt een besluit rondgestuurd wegens de voortdurende opstoten in het departement, zegt Verhaegen. Reeds op 2 januari 1798 schrijft Levègue naar Parijs dat hij een algemene opstand vreest «alles staat in geheimzinnige gisting».

Het is echter voor hem geen teken aan de wand om wat in te binden en om met meer redelijkheid de ukazen en mandementen van Parijs naar de geboden mogelijkheden en omstandigheden met het vereiste inzicht om te buigen. Neen, zijn dwaze hardnekkigheid geldt «Wet is Wet !» in al zijn onverantwoorde konsekventies, al heeft hij het besef van de toestand in onze streken dat dergelijke explosies niet alleen uitingen zijn van de opgekropte volkswoede, maar dat ze ook moeten geschraagd zijn door een ondergrondse macht. Het komt bij hem niet eens op de teugels wat minder te spannen.

Niet alleen worden de openbare bidstonden als **staatsgevaarlijk** uiteengerammeld tot ze ten slotte van 't zelfde laken een broek krijgen. Maar ook de godsdienstplechtigheden in particuliere huizen komen verdacht voor en worden bevochten. De 20 jan. reeds vraagt Commissaris Hermans wat er hem te doen staat tegen dergelijke volksverzamelingen. Waarop Levègue hem de volgende raadgevingen laat horen in zijn circulaire van 26 april. «Er dienen nauwkeurige inlichtingen ingewonnen omtrent de aard dezer vergaderingen en de personen die er deel aan nemen.

Boeren trekken op langs de Willebroekse Vaart.
(Lino van Jacqui van Laer)

In samenwerking met de vrederechter die een bevel moet bezorgen om onverwacht een huiszoeking te doen, moeten de wetsovertreders aangehouden worden en vooral de priesters die zouden aanwezig zijn. Maar alles diende echter in stilte voorbereid te worden». (PA. 99-54). Hierop durft Spiette voorzichtig reageren. Persoonlijk kan hij tegen deze godsdienstplechtigheden in de huizen niet veel doen. Het enige middel zou zijn, gendarmen rond te sturen. Voorzichtigheid is echter geboden en 't is best niemand aan te houden, maar de huisbaas te verwittigen «Als 't nog gebeurt, dan...». Ziet U, wat lepe vos.

We zegden het reeds. Het gebeuren op het kerkhof te Willebroek moeten de republikeinse frakkeliers wel doen inzien dat dit gesteund moet hebben op een werkelijke ondergrondse beweging. Ja zelfs dat er iets gevaarlijks op til is. Spiette waagt het niet in zijn rapport over Rollier gewag te maken. Hij wordt bang en begint overal spoken te zien. Overal ziet hij vijanden van de republiek

rondlopen met valse paspoorten. En niet zonder reden. Het is voelbaar. Men kan het tasten. Het is een gaan en keren in Klein-Brabant. Onder tromgeroffel en met veel mascarade speelt hij een plakbrief aan muren en bomen. Iedereen moet een geldig afgeleverd paspoort bezitten. Ieder moet de nationale kokarde dragen. Alle herbergen moeten 's zomers sluiten om 10 uur en 's winters om 9 uur. Elke herbergier moet elke in- en uitgaande klant registreren. Er staat nog 't een en 't ander op.

Ondertussen heeft de grote gebeurtenis van de dag plaats, nl. het bombardement en de landing van de Engelsen te Oostende in mei II. De bevolking leeft in spanning en jubelt «ze komen!». De eerste Junidagen lopen de mensen weer buiten om te luisteren bij stille avond naar het verre gedommel van het scheepsgeschut der Engelse vloot, die Zeeland en Vlissingen bestookt. (AS. III).

Onder de indruk en met schrik bevangen door de voortdurende dreiging der Engelse vlootmanoeuvres vóór onze kusten trachten de plaatselijke republikeinse bazen het geval op het kerhof bij waakhond Levêque enigszins te verdoezelen. En alhoewel er nog soldaten zijn te Willebroek beseffen ze ook dat men op zijn tellen moet passen.

Middelertijd heeft Spiette de schuld van de troebelen de weerspannige priesters in de nek geschoven, ongeacht het heftig verzet en protest der municipale agenten. Deze beschuldiging is echter een welgekomen kluijfe voor Levêque die er gretig aan knabbelt. Maar niet lang! Inderdaad zonder veel tijd te verspillen zendt hij een lijstje naar Parijs, met verzoek om een deportatiebevel. Het 5e Bureau — Haute Police is het daar volkomen mee eens «Ils influencent les esprits et fanatisent les têtes. Leur déportation est absolument nécessaire». De twee eersten op het lijstje dat we hier weergeven worden als de grootste schuldigen aangewezen. (AS117).

1796 was de kerk te **Blaasveld** opengebroken. Scheppers zond militairen naar de gemeente, die er bleven tot de kerkdeur weer hersteld en gesloten was. Vandaar waren ze naar **Leest** getrokken waar ze hetzelfde moeten gaan doen. Ook daar was de kerkdeur opengewrongen. Er werd zelfs bevonden dat de kerkmeubelen **gestolen** waren! De latente bedreiging van de op en afvarende en bombarderende Engelse vloot wekt stimulerend op het moreel der bevolking. Rommelt de donder, dan lopen de republikeinse vrienden met de staart tussen de benen en loeren ze voorzichtig rond en wordt de bevolking stoutmoediger. En wie snakt er niet naar **bevrijding** en dan zeker van de hatelijkste terreur, die ze ooit meemaakten? Alleen Levêque blijft even hard bassen.

Begin 1798 zien we hetzelfde gebeuren. In de municipale raad te Willebroek komt het tot heftige tonelen en zendt Spiette op 1 febr. naar Antwerpen zijn povere verontschuldiging dat hij de agenten niet heeft kunnen beletten de kerken weer te openen. (PA. 99-94).

Enkele dagen daarna reageert de raad zelf bij Levêque om zich te verrechtvaardigen, daar ze hun handelwijze gesteund hebben op wat er gebeurde in de nabije departementen, zoals dat van de Dijle, waar zelfs de klokken mochten geluid worden. En vervolgens dat zij, leden van de municipale raad, met de dood en met brandschatting bedreigd werden. Dat de wetten op het sluiten der kerken gevaarlijk zou zijn. En dat het best ware te doen zoals in het dep. der Dijle».

Dat het antwoord negatief was, kunt ge wel raden!

Datzelfde krijgen de municipalen van Commissaris Hermans eveneens op hun kop, nl. «Dat het belachelijk was en onwettig, dat de functionarissen zo publiek de standard van het fanatisme en de opstand durfden verhebben. Dat ze geen kerken hadden te openen. En dat alle kerken weer gesloten moesten worden binnen de 24 uren. En zo niet! dat hij de Commissaris een de-

Nr	Naam en voornaam	Leeftijd	Ambt	Verblijfplaats
466	Luytens Guillaume	49 j.	Recollet (Mechelen)	Willebroek
671	Snaegels Jaak	50 j.	pastoor - Blaasveld	Blaasveld
678	Vermeerschen Frans	60 j.	pastoor - Ruisbroek	Ruisbroek
679	Arents Jan Baptist	44 j.	onderpastoor - Ruisbroek	Ruisbroek
474	Claes	60 of 68 j.	capucien	Ruisbroek
672	Hendrickx Mathieu	59 j.	onderpastoor - Tisselt	Tisselt
675	De Heuck Simon	62 j.	pastoor - Leest	Leest
676	De Backer Gilb. Jos.	73 j.	pastoor - Hombeek	Hombeek
677	Milis Jean Frans	30 j.	onderpastoor - Hombeek	Hombeek
673	Ceuppens Adrien	60 j.	pastoor - Heffen	Heffen

De 20 juli verschijnt het decreet waarbij de verbanning wordt uitgesproken tegen de tien priesters. Ze hebben natuurlijk de bloedhonden niet afgewacht en zijn reeds ondergedoken. Op het geschrijf van Levêque omtrent de gebeurtenissen te Willebroek o.a. dat ook alle kapelletjes of gebouwtjes (och arme!), waar godsdienstige bijeenkomsten worden gehouden, moeten afgebroken worden op kosten der gemeente, antwoordde onze Commissaris ook weer leepjes, dat die kapelletjes weliswaar nog niet afgebroken zijn, maar dat het beter ware daarmede nog wat te wachten tot later (PA 99-14 - AS. 118).

Spiette en consoorten worden dan toch ook weer bang op de donder te krijgen bij de grote baas. Op 5 juli heeft hij nog een vergadering van de municipaliteit, waarop hij de agenten verwijt daar zelf dikwijls aanwezig te zijn op die «rassembléments fanatiques» zoals hij het lezen van rozenkransen om de kapelletjes neemt. Het is waarlijk krimineel, vindt hij.

Alles geraakt op zijn kop.

Het heropenen der kerken bracht ook zijn problemen. Vroeger reeds waren daar kwedden mee geweest. In

tachment soldaten en gendarmen op zijn kosten en op zijn nek zou zenden.

Enkele tijd nadien op 8 mei meldt Spiette nog naar Antwerpen de ontvangst van de Circulaire van 26 april omtrent het heropenen der kerken. Hij stelt Levêque gerust dat ze in 't kanton Willebroek gesloten bleven. Hij had, vertelt hij, ook enkele gevel- en boomkapelletjes doen verdwijnen.

Een ware heldendaad! zowel als weerloze lieden treiteren en onschuldige kapellekens verwoesten.

Nog op 11 juli verzekert hij hem dat hij bezig is de kruisen en de tekens van de kapelletjes te doen verdwijnen.

Zo smeed hij de hond een been toe.

Spiette snoeft echter. Er is geen municipaal noch werkman die bereid gevonden wordt zijn vuile karweien nog uit te voeren, noch vindt hij iemand om de heiligenbeelden en kruisen weg te halen langs de wegen, noch minder om de veldkapelletjes te verbrijzelen. Hij zou iemand uit Mechelen halen om, **beschermd door de gewapende macht**, kruisen en dergelijke neer te halen.

Het zou zo voortgaan tot het voortijdig ontbranden van de opstand bij de afkondiging van de wet op de conscriptie. Het aanpakken van deze hatelijke wet, zou onder veel bombast en tromgeroffel aan de vrijheidsboom gebeuren. Maar nog zouden ze de rug niet gedraaid hebben of de plakaten zouden worden afgerukt en met vuilnis besmeurd. De vrijheidsboom zelf zou te Willebroek door Apers van Ruisbroek en Cloostermans worden omgehakt. Van bij het begin der beroerten en de eerste fluitende kogels reeds zou onze dappere Galliër Spiette, gewezen chirurgijn, rebegaat van en bloedhond tegen zijn eigen volk samen met de kant. secretaris Nadreau, het hazenpad kiezen en veiligheid zoeken bij zijn spitsbroeders te Boom.

Spiette en Peeters, die ijverige maar trieste trawanten, zouden later onder het regiem van Napoleon door markies d'Herbouville hun ezelsstamp krijgen. Ook Levêque zou het moeten aftrappen. Hij had er zijn buik van vol van al dat gespuis en beschouwde als de voornaamste oorzaak van de opstand «de onmenselijke dwingelandij van het Directoire en zijn mindervaardige agenten». Hij was maar al te overtuigd als wijs en trefelijk man, met wie het hem mogelijk was het volk relatief in rechtvaardige vrede te besturen en benoemde in de plaats dier jakhalzen, beproefde lieden, zelfs wanneer hij wist dat ze actief, of zelfs brigand hadden geweest. Alzo installeerde hij als **maire** te Willebroek een zekere de Keersmaecker, die als brigand gestreden had onder Emm. Bened. Rollier.

NABERICHT. BLAASVELD

SNAEGELS Jacobus, geboortig van Brussel, was pastoor der Bâronnie van Blaasveld sedert 1781 tot 1808. Hij stierf op 66-jarige ouderdom. Hij was de edelste figuur uit de rij parochieherders van de Heerlijkheid Blaasveld.

Hij weigerde de eed van trouw aan de Franse republiek en hij de goede man werd op het lijstje der te verbannen priesters, hierboven vermeld, aangewezen als een der gevaarlijkste elementen. Em. Rollier trad vele malen op als getuige in akten opgemaakt door onze pastoor. Hij bleef, verkleed als boerenknecht, ondergedoken in het Broek op de hoeve van pachter De Maerschalc, doopte aldaar de borelingen die hem gebracht werden door de mei Maria Kleynkens, geholpen door de ploegknecht Livinus Van Beneden en verleende verder alle mogelijke geestelijke bijstand.

KERK EN PASTORIJ, werden tot nationaal goed verklaard. Een epistel uitgaande van Commissaris Schepers van Willebroek in dato van 23 Brumaire jaar VI., beval in uitvoering van het besluit van 14 Brumaire II., «binnen Thien dagen naer den ontfanck van het voors. besluit eenen duydelligen staet over te geven vervattende de **Kercken, Priesterhuizen** en Kerckgoederen, gespecificeerd in het besluit van het uitvoerend Directorium van 5 Brumaire. Dus aenzoeke ik Ue. borgers van op U verantwoordelijkheid ter greffie der Municipaliteit in te brengen binnen de 24 uren naer het ontfangen dezer, bij order van inventaris alle de registers, rekeningen, papieren, archieven, documenten, manuelen, en alle andere stukken betrekkelijk tot de kercken, kerckgoederen en generalijk alles wat eenige betrekkelikheden heeft tot de goederen en tot de administratie der kercken».

De 25 april 1803 onder Napoleon werd de pastorijs terug ter beschikking gesteld der gemeente om te dienen als «woning van de pastoor en desservant. Ze is dus niet verkocht als «zwart goed». Wel was er een huis toehorend aan het pastoraat te Blaasveld dat als nationaal goed verkocht was en op 19 Ventôse, jaar VII, toegewezen aan Spiette, die er echter nog geen cent voor betaald had. Op de duur heeft hij het dan toch betaald gekregen en verzoekt hij de Minister van Financiën te Parijs om de vervallenverklaring te willen annuleren. De

Minister bij missieve van 22 Prairial, j. 10 der Republ. aan de prefect der beide Nethen bevestigt dat hij de koopsom betaald heeft, maar vraagt tevens inlichtingen of desgevallend dit huis niet bestemd was voor de eredienst. (PA. Liasse 112-n° 80). We mogen veronderstellen dat ook de kerk tegelijkertijd werd weergegeven.

Ook de overige priesters van het Vaartland zijn schone figuren geweest en hebben in de diepste nood hun idealen noch hun volk verloochend, al waren het alle geen combattive helden als pastoor Willem Huveneers van Natten-Haasdonk. Ze waren een zedelijke steun, een zekerheid, een houvast, een toevoerlaat in de dagen van vertwijfeling en beproeving. Pastoor Ceuppens van Heffen zat ondergedoken op een hoeve ergens aan het Zennegat, Hendrickx van Tisselt zou nog in het gevang te Mechelen terecht komen maar bevrijd worden door de «Jongens». De Heuck, pastoor van Leest, De Clerck van Willebroek, Vermeersch, pastoor van Ruisbroek, De Backer van Hombeek zowel als al de anderen die hun volk zijn voorgedaan, dienen in onze dankbare herinnering te worden gebracht.

—o—

Ik hoop dat ik, alhoewel door strenge beperking gedwongen, in deze enkele grove trekken toch een rudimentair tijdsbeeld van het geestelijk klimaat uit deze donkere jaren, waarin onze voorzaten leefden, heb kunnen schetsen. Uit wat velen van onze huidige generaties meemaakten en ervaren hebben, wat bezetting en verdrukking is, zal het ook nog veel begrijpelijker worden dat deze toestanden ten slotte onvermijdelijk bij ons moegetergd en toch weerbaar volk moesten exploderen in die heldhaftige maar tragische **BOERENKRIJG**. Ze hebben gestreden voor waarden die eeuwig zijn en steeds nog gelden en zonder dewelke een volk geen reden van bestaan heeft. Een volk dat weigert er zich voor in te zetten en er voor te strijden heeft geen recht op bestaan. We moeten ook een klaar besef hebben voor wat, naast de materiële ellende die ze geleden hebben, toch het geestelijk element voor die geslachten heeft betekend.

JOS. DE KEERSMAECKER
25 November 1973

III. — TE WAPEN ! VOOR OUTER EN HEERD

Na al het noodlot dat de Franse barbaren op ons volk met een duivels sadisme hadden laten neerkomen, zou de hoofdvogel, beter gezegd, de «vuurvogel», de hatelijke wet van 19 Fructidor C5 Sept. 1798, op de conscriptie worden. Inderdaad zij was een openlijke uitdaging tot de opstand en zou de onmiddellijke oorzaak zijn die onze gewesten in laaiend vuur kwam zetten. Na al die pesterijen en knevelarijen kwam nu de «bloedroof», die de opgezweepte volkswoede en vertwijfeling ten toppunt dreef. Om een Staat te dienen, een vreemde Staat, die hen tot de uiterste materiële en geestelijke ellende had gebracht om een verfoeid regime gans zijn jongelingschap te laten doodbloeden, dat was het einde en het begin.

In de «Simpele Waerheyd» zegt Van der Auwera : «Zij (de vaderlanders) hadden zoodanigen schriek voor die natie, dat zij liver hadden den dood te sterven, als hun door hunne macht te ondersteunen» — «de oorsaek van de vervolgingen was de requisitie van de jonckheyd om de wapenen onder Fransche vendels te dragen, hetgene zij niet wilde aanveirden, liver hebbende hun dood te vechten, als de Fransche divereyen en onrechtveerdigheden door hunne wapenen te ondersteunen».

Plakaten die overal worden uitgehangen, verkondigen de haat tegen de krijgswet en herinneren elke weerbare man zich onder de witte vlag met het rode kruis te scharen.

«Burgers verslaat al wat Frans is : 't is hoogen tijd, Ue. zal geen hulp ontbreken. Wee ! Wee ! die zig onder de Fransen begeven, het zijn de mannen des doods !».

«Wij willen lijden, kloekmoedig strijden en vechten voor ons land en christendom».

Regeerders van dorp en stêe,
Waren de Franschen eens wech, hoe had U daarmee ?
Nederlanders ! blijft nu bijeen,
Wij moeten standvastig wezen,
Om te wagen ons lijf en ons bloed
Voor de Franschen zijn wij te goed.
Om met schelmen en dieven te strijden
Dat zijn wij niet van zin :
Liever de kogel of de guillotien !

«Segd het voorts !»

Reeds van in 1797 waren er echter reeds kontakten om de algemene opstand voor te bereiden o.a. met de komitees van uitgewekenen te Emmerich in Pruisisch Gelderland en met dit van Rozendaal. Het doel was om tot een effectieve organisatie te komen om de politieke, financiële en militaire mogelijkheden te onderzoeken. Dit van Rozendaal nam de kontakten met Engeland en de Prins van Oranje, die te Londen verbleef, voor zich. Ze waren aanvankelijk zeer positief. Het andere te Emmerich namde besprekingen met Oostenrijk en Pruisen voor zijn rekening. De politieke inzichten van Wenen strookten niet met de plannen van de Stadhouder tot herstel der Verenigde Nederlandse provinciën en hoopte nog steeds op het bezit van zijn oude erflanden. Pruisen keek slechts toe. Men was evenwel overtuigd dat zonder buitenlandse hulp de kans op slagen zeer fakultatief was. Zo ten minste de geplande opstand niet gepaard ging met militaire verrichtingen der vijanden van Frankrijk. De besprekingen uitgaande van het Comité van Rozendaal bleek positieve resultaten op te leveren, zowel vanwege de stadhouder als van Engeland. Te Hogerheide in N.-Br. werd een legermagazijn tot stand gebracht om van daaruit de opstand met materieel te voorzien. Ook Engeland stuurde wapens, munitie en geld. Want later zou blijken dat de Boeren in Kl.-Brabant en elders van Engelse geweren waren voorzien en de soldij in Engelse munt werd uitbetaald.

De Engelse vloot zelf zou in de aktie komen. Wat dan ook is geschied. Maar de beslissende ontscheppingen zouden falikant uitlopen omdat de Fransen bijtijds het gevaar hadden ingezien en generaal Bonnard de vereiste tegenmaatregelen kon treffen.

In ieder geval door het verre kanongebulder der vloot werden de wachtende strijders in geestdriftige stemming gebracht. Ze waren met moeite in bedwang te houden.

Ten slotte zouden de boeren zonder vreemde aanvoeders, zonder vreemde hulp troepen, de strijd ingaan, al bleef de hoop levendig op de steun, vooral van Engeland en van de Stadhouder, minder op die van Oostenrijk. Zelfs toen na twee maanden strijd ook die hoop ijdel bleek, bleven onze jongens onversaagd voortvechten.

Alleen de kleine land- en volksman, verraden door de lafhertige steden, alleen vergezeld van de steun van de landelijke geestelijkheid, en in de overtuiging van hun goed recht is de strijd ingegaan. Want ook vele stedelijke geestelijken, prebendenjagers, kozen liever de hielen van de bezetter te likken. Tot zelfs van dergelijke geestelijkheid de koene Jongens met het wapen in de vuist bevochten, zoals te Herentals.

Alleen de kleine man heeft gestreden «Voor Outer en Heerd!». Een kleinigheid, een solferstekje in een vat petroleum kan een helse brand ontsteken. De «Stomme van Portici» was de lont die de omwenteling van 1830 deed losbarsten. Het relatief onbelangrijk gebeuren te Overmere op 12 oktober 1798 zou de oorzaak zijn dat de geplande opstand plots als een wilde bosbrand zou uitdeinen. Helaas ! te vroeg en te onvoorbereid, zonder parate krijgsopleiding, zonder genoegzame militaire strategie, zonder de vereiste krijgsuitrusting, zonder kanon-

nen, tegen de machtigste en meest gevreesde legermacht van die tijden. En nochtans had de beloofde hulp niet ontbroken, hadden de bevroese en door Franskiljons beheerste steden, mede in de strijd gestaan, in Klein-Brabant en Bornem, waar Rostollant reeds zo'n vreselijke klappen kreeg, had een tweede Groeningeveld het graf voor de Fransen kunnen worden. De opstand was intussen een feit. Overal werden de kerkdeuren opengebrouwen en luide de stormklok. De vrijheidsbomen werden omgehakt, plakaten uitgehangen en pamfletten verspreid. De koehoorn bromt door geheel het Waasland, Klein-Brabant, de Kempen. De plaatselijke Franse bezetting wordt afgeranseld en weggejaagd. In Blaasveld wordt zij van op de toren met stenen bekogeld. Overal wordt de vlag van de opstand geplant.

De man die het strategisch beleid in het Vlaanderse en in Klein-Brabant zal voeren is Emmanuel Benedikt Rollier, die vanwege de Oostenrijkse regering door bemiddeling van Jacquemijn van Loupogne een benoeming tot generaal had ontvangen. Van al de Boerenleiders zou hij de bevoegdste en onvervaardste strateeg de operaties leiden in onze streken. Hij werd een figuur, die nog tot de verbeelding spreekt.

Zijn krijgsplan was goed bedacht. Dendermonde bezet de houden en de overgang der Schelde naar het Waasland, om de mogelijke verbinding met de Engelse hulp veilig te stellen. Toen deze stellingen niet behouden werden, werd alles geconcentreerd op Klein-Brabant, met zijn uitermate strategische ligging en gesteldheid.

De 5 november 1798 zal de grote beslissende slag geleverd worden in Klein-Brabant. Hier wordt het lot geworpen. Langs verschillende zijden rukken de Fransen op, aangevoerd door Striffler, Meinsveig, Rostollant, Béguinot en Mazingant. Castagnies ligt met zijn korvetten voor de Rupelmonding en het fort Sint Margriet. Alle klokken stormen wild tot hun gebeier klinkt tot in Mechelen, het Waasland en tot ver over de Rupelstreek : nood en dood ! De Brigands wachten af met verbeterheid en doodsverwachting. Rollier heeft overal op de strategische punten, versterkingen gelegerd. Bij de eerste aanvallen te Willebroek, Sint Amands en Bornem, krijgen de Fransen harde klappen en worden op de vlucht gedreven. Maar eer de avond valt — nacht zal het niet worden — zal gans Klein-Brabant in lichte laaie staan. In Bornem zal het bloedigste en heldhaftigste epos uit de Boerenkrijg geschreven worden. De weerzinwekkende misdaden hier gepleegd door de Fransen zou zelfs Parijs met verontwaardiging slaan. Van het schoonste en rijkste vlek, een der steden van keizerlijk Vlaanderen en een sieraad van het departement zou niets resten dan roken-de puinen, en het rouwen om vermoorde vrouwen en kinderen. Ook te Willebroek werd verbeterd gestreden en in Klein-Willebroek aan het Sas, werd met een heldhaftigheid onder Apers van Ruisbroek gevochten, dat aan het legendarische grenst. Van de strijd in de vlakten van Hingene zouden de Fransen zelf, die het steeds hadden over baanstroppers, openlijk en ongeveinsd hulde brengen aan de heldenmoed der Boeren, die er als geregelde troepen vochten.

DE GEBEURTENISSEN OM EN ROND BLAASVELD

Het gebeuren te Blaasveld moeten we zien in verband met de opstelling en de verdeling der krijgsmacht van Rollier tegenover de verschillende invalslegers der Fransen. Zo werden op afstand voorposten gelegerd langs de strategische punten, zoals langs de kanaaloevers te Tisselt, de richting van Puurs, Boom, Sint Amands, Bornem. Te Heffen lag een afdeling bij de zennebrug. Blaasveld aan deze kant der Willebroekse vaart had een bijzonder sterke bezetting en vnl. de stelling van de brouwerij De Valk, van Peeters, die met haar geweldige gebouwen sterk vooruitstak en de grote baan op Mechelen beheerste.

Nu vervolgen de gebeurtenissen als een rollende en krakende donder. Een overmachtige vijand bestookt met kanonvuur; langs alle kanten Willebroek de stellingen der patriotten en een verdelgende strijd wordt geleverd die gevoerd wordt met een verbluffend krijgskundig beleid van Rollier en worden de Fransen horden tweemaal teruggeslagen volgens Tilley van Baasrode in zijn «Vaderlandsche Kronijk».

«La grande opération», het wrede spel was omtrent 5 u. in de morgen begonnen. Het is slechts toen de kolonne der 49e half-brigade uit Mechelen vertrokken, en Willebroek bereikt heeft, dat de krijgskansen voor de Fransen zouden keren. Maar ondertussen is er reeds heel wat gebeurd te Heffen en te Blaasveld. Het was de bedoeling de 49e half-brigade van Antwerpen, onder aanvoering van Béguinot uit Mechelen vertrokken, zo lang mogelijk op te houden. Zij zou het ook zo gemakkelijk niet hebben. Reeds om 2 u. 's nachts, schrijft commissaris Auger, heeft de stormklok zeer dikwijls geklept te Hombeek, Leest en Heffen. 't Kanon en de musketten hebben verscheidene malen geknald.

Intussen is de kolonne aangerukt, ze is om 3 u. 's ochtends uit Mechelen vertrokken. De Fransen botsten op de barricade, een versterkte draaiboom op de Zennebrug te Heffen. De boeren richten een spattend spervuur op hen los. Een paar kanonschoten scheuren de nachtelijke duisternis vaneen. Maar tevergeefs, de versperring begeeft niet. Wanneer de Fransen sluipend naderen, fluiten de kogels opnieuw. Vol woede doet Béguinot enkele kanonballen door de bezette huizen jagen. Ruiten rinkelen, een dak vat vuur. Om de vernieling wellicht van het ganse dorp te voorkomen, trekken de Boeren zich terug in de richting van de kerk en pastorie, van waar ze het vuur op de Fransen blijven richten. Spijts al het gewring en gesleur begeeft de versperring niet. Fransen die er over geklauterd zijn, halen de smid uit zijn huis en dwingen hem de ijzeren ringen te breken, die de brug belette neer te vallen. Tenslotte ratelen de Franse kanonnen en munitiewagens de brug over. Toch hadden zij er twee uur verspeeld. Het kanongebulder te Willebroek verraadt dat daar de acties reeds werden ingezet en het geklep op de toren van Blaasveld dat de Boeren van hun overtocht op de hoogte waren.

Generaal Béguinot in zijn verslag van 6 november, vervalst zoals gewoonlijk de feiten en spreekt slechts van een onbelangrijk feit en van het vernietigen van een twintigtal jongens, die met de barreel te sluiten, de doorgang aan het Franse korps wilden beletten.

Het zou van Rollier niet bijster goed gezien geweest zijn, hier slechts enkele strijders gezet te hebben. Het was zijn enige bedoeling de Franse kolonnen zo lang mogelijk op te houden. Het is maar om de ganse gemeente niet aan flarden te laten bombarderen, dat ze op Blaasveld aftrokken.

In Blaasveld zou verbeten en herdnekkig worden gestreden. Naar hetzelfde relaas van Béguinot rukten ze in stormpas Blaasveld binnen, onder het wilde kleppen der klokken, doch een krakend salvo uit de huizen der dorpskom en uit de toren slaat bliksemend de eerste rijen neder. Hier had Béguinot zich wat misrekend.

We volgen de gebeurtenissen op de voet. Als een fort staat rechts van de weg het Groot Huis der gemeente. Major Domus, zegt pastoor Snaegels, van brouwer Peeters met zijn geweldige bijgebouwen. Hier hadden de meeste boerenkrijgers zich verschanst en gebarricadeerd. Van hieruit werden zonder ophouden de Franse stormtroepen onder een moorddadig spervuur in bedwang gehouden. Doden vallen en het aanhoudend vuren laat geen respijt om de gekwetsten in veiligheid te brengen. Ook volgens de oude Luypaerts van Heffen kraakt het vuur van uit de woning van Peertsmans. Deze huizen bevonden zich omtrent de plaats van het huidige gemeentehuis. De bestorming der Fransen blijkt vruchteloos. Ze geraken

er niet binnen, noch minder voorbij, tot het weer de kanonnen moeten beslechten.

Terwijl in Willebroek de gevechten in alle wreedheid en geweld voortduren, bombardeert hier het geschut der 49e half-brigade de onneembare burcht van kapitein Peeters. Rollier beseft het gevaar van de Mechelse troepen en trekt met een afdeling over de vaart, Peeters ter hulp. Striffler aan Caillot maakt er gewag van «Een deel der Boeren vluchtte over de vaart». Volgens de overlevering streed Rollier hier zelf.

De verschanste brouwerij De Valk staat op de duur in lichterlaaie. De stelling wordt onhoudbaar. Maar de deuren waren versperd en de vensters met ijzeren staven afgesloten. De toestand werd hachelijk, levend geroosterd worden of ontsnappen. De hoeveknecht der Peetersen, Rumold Van Win, die meestreed, wist een venster, slechts voorzien van zwart houten staven. Langs die opening ontsnapt men om door de boomgaard de strijders van Willebroek te vervoegen op een teken van hun kapitein en verschansen zich in het Molenhuis en de afspanning Frankfort en op de hoven van Van den Bogaert en Rollier, gelegen op de plaats van de nu eveneens verdwenen kinderkrabbe De Naeyer. De echtgenote van Louis De Naeyer zelf, was een afstammeling van de Peetersen van Blaasveld.

De verdedigers van Tisselt hebben zich langzamerhand eveneens teruggetrokken op de Molenstraat. Ze houden het reeds uren vol in de huizen achter de schans langs de vaart. Spijts stormloop en kanonvuur, tot tenslotte de kanonnen ook hier alles aan flarden scheuren en in brand steken. Om door de 49e half-brigade niet afgesneden te worden, trekken ze zich terug op hun beurt achteruit tot voorbij de brug.

Het is tussen 9 en 10 uur dat de Fransen eindelijk Blaasveld kunnen binnenrukken. Ze brengen hun kanonnen vooruit en na enkele ballen door het hof van Rollier gejaagd te hebben, bereiken ze de vaart. Onze Boeren trekken achteruit naar Klein-Willebroek of wijken naar de Kebbingsen.

Dat de slag te Blaasveld zeer moorddadig geweest is voor de Fransen staat buiten twijfel. Maar ook de Boeren waren niet zonder verliezen. Dat zeggen de overlijdensregisters uit de Besloten Tijd van Blaasveld en Heffen. Jan De Wit spreekt van een zekere E. Keuleers die te Blaasveld sneuvelde. Volgens E. Gebruers, II, 542 vielen er o.a. nog 2 andere jongens van Heffen, Jan Verbruggen en Jan Lepad, een Hollander, die bij Engelbert Maes van Heffen als knecht in dienst was. De akten vermelden uitdrukkelijk dat de twee jongens omtrent 8 u. 's morgens, de 5 november in de gevechten te Blaasveld vielen.

Ook Petrus Schelkens van Blaasveld had de brandende Valk niet tijdig meer kunnen verlaten, wellicht reeds getroffen door de ontploffing der projectielen «explosione bombardae» heet het in de registers, en kreeg hij bij zijn ontvluchttingspoging nog een bajonetsteek in de buik. Hij werd berecht en stierf 's avonds om 7 uur. Dit volgens Gebruers II, 542. De akte van overlijden door pastoor Snaegels opgemaakt, vermeld: «Het jaar 1798, de 5 november, tijdens den brand en de beschieting van Blaasveld van het huis van den meier, door de ontploffing van een kanonkogel al strijdende in de buik getroffen en gedood. Petrus Schelkens die wordt berecht en stierf denzelfden dag ten 7 ure van de avond, oud 56 jaren, echtgenoot van Elisabeth Goetens, en de 8e derzelfde maand begraven op het kerkhof.

get. Petr. Snaegels.

Dit was ongeveer het relaas der wapenfeiten te Blaasveld, dat we uit de commentaren van geschiedkundigen en uit de archiefbronnen hebben gereconstrueerd.

DE BLAASVELDSE BRIGAND-KAPITEINS DE GEBROEDERS PEETERS

Deze voorname brouwersfamilie heeft wel een zeer voorname, maar ook tragische rol gespeeld in de Boerenopstand, evenals hun gebuur, de hoofdmans Peertsmans, allen geburen en vrienden van Rollier, die een boog-scheut verder woonde voorbij de Zwarte Beek en de molen van Van den Bogaert.

Van Jozef Peeters horen we reeds toen hij te Heffen op 23 oktober twee officieren had aangehouden, die zich naar de Militaire Commissie te Mechelen begaven. Hij deed ze naar 't gevang te Bodm overbrengen. De 24 daaropvolgend is hij te Tisselt in actie bij de grote vangst van 2 schuiten, die van Duinkerken kwamen, en op weg waren naar Brussel met voorraad voor de 43e half-brigade aldaar gelegerd. Hoe waren die schepen in deze troebele tijden langs de Willebroekse Vaart tot daar geraakt? In ieder geval, ze liepen argeloos de saskom van Tisselt door, toen ze door Kapitein Philip Van Reeth van Tisselt en Kapitein Jozef Peeters van Blaasveld verplicht werden terug de saskom in te varen. Bij het onderzoek bleken ze geladen met munitie en ander oorlogstuig, o.a. 12 vaten poeder, 10.000 pond lood en 150 geweren. In de tweede schuit vonden ze 1336 meter gebreide kleerstoffen (du tricot) en 1862 paar wollen kousen. Jos Peeters werd de Engelsman geheten, omdat hij een lederen klak droeg van Engels model en laarzen met sporen. Op order van Rollier werd door Peeters een deel van de buit naar het fort Sint Margriet gevoerd. De twee Franse schippers, Jacquemin en Dumont werden te Willebroek gevangen gezet. (P.A. 147 - 658 - P.A. - In surrection - An. VII - n° 281).

Ook vader Filip Peeters, oud 65 jaar, werd zwaar verdacht. Hij was beticht «hij en zijn kinderen deel te hebben gemaakt der oproerige bendes. Dat men van uit hun vensters geschoten had op de troepen en dat hun huis werd afgebrand».

Verder weten we dat Rollier een krijgsbelasting deed heffen. Filip Peeters had van zijn vroeger ambt van meier, gebruikt gemaakt om, vergezeld van de twee oud-schepenen, zelf de bedragen te innen tegen kwijtschrijven als het volgende :

«Ontvangen van Joannes Baptista Boelpaep (later Maire) de somme van vier en twintig guldens, vier stuivers, waervoor de wethouders van Blaesvelt deze onderteekend, responsabel blijven. Actum 25 Oktober 1798.

Philip Peeters, mayer, Pieter Jan Vermeerssen, Dominicus Caluwaerts». (P.A. 147-658).

De nieuwe meier J.B. Boelpaep zou hem later aanklagen als «**schuldig**». Het was Spiette, eeuwige stoker, die met graagte een «comform» afschrift afleverde. Herbouville echter zou die ijverige mannen niet meer ernstig nemen, en klasseerde de zaak (A.S. 137/38).

Na de nederlaag der Boeren bleef de bloedhond Spiette ijverig op jacht gaan en op de loer liggen tegen de aftrekkende conscripts en de **Jongens**, die de strijdkrachten in de Kempen gingen vervoegen. Er was wel een nederlaag geleden maar de opstandige beweging was niet dood. Blikken vol haat vervolgen hem, en soms is hij er niet gerust in. Hij rapporteert groepen te Tisselt, te Heindonk en te Ruisbroek (Haute Police n° 341 - P.A. Insurrection - An. VII). Hij plaatst ook militaire posten op de bruggen van Willebroek en Tisselt en verzoekt zijn collega te Londerzeel hetzelfde te doen te Kapelle-op-den-Bos en te Humbeek.

In zijn brief van 15 Frimaire - j. VII - meldt hij aan de commissaris van het departement de aanhouding van Jozef Peeters, en meldt met veel genoegen ook het nieuws aan Béguinot. We horen van Jozef Peeters verder niets. Wellicht geldt het hier een vergissing van namen door Spiette. Maar volgens L. Van Baelen en Karel Moeremans is het Pieter Jan Peeters die in het huis van zijn ouders werd gevat. Samen met Jan Moeremans van

Willebroek werden ze onder zwaar geleide naar Mechelen overgebracht, waar ze door de Militaire Rechtbank op 23 april 1799 ter dood werden veroordeeld. Nog dezelfde dag werden ze voor de kop geschoten. Louis Van Baelen zegt ergens in één van zijn nota's, dat deze vaderlandse held uitbloeit tussen alle onze meiers en burgemeesters, die zijn leven gaf voor Outer en Heerd. Hij betreurt, evenals wij, dat tot hertoe nog geen enkele straat in de gemeente herinnert aan deze held. Iemand te Blaasveld schreef : Onze gemeente heeft geen geschiedenis en geen helden!». Lees dit relaas en oordeel zelf. Ook wij betreuren het volledig negativisme van de gemeentelijke wethouders voor deze vergeten helden, die hun bloed en have veil hadden voor de grond die zij nog heden betreden.

Op het hoofd van Emmanuel Rollier werd 500 gouden Louis gezet, dood of levend. Hij was gehuwd met Isabella Van den Bogaert. Door alle mogelijke pesterijen, roof en geweld, evenals zijn familie, ten onder gebracht, zou ze vroegtijdig sterven. Rollier zelf werd gekwetst bij de gevechten en zou in het **Arken-bos** onder Blaasveld een schuilplaats vinden. Daar bevonden zich twee heuveltjes beplant met dennenbomen. Deze heuvels zijn geslecht in 1868-69, bij het aanleggen van de spoorweg Mechelen-Terneuzen. In die heuveltjes had hij een spelonk gegraven, waarvan hij spreekt in zijn brieven. Volgens het verhaal was er een grote ton, een «staander», wellicht uit de brouwerij Van den Bogaert, in de grond gedolven en van binnen met wol bekleed en van luchtpijpen voorzien. In dit onderaardse hol schuilde de achtervolgde generaal der boeren gedurende 2 jaren. Het sluit echter niet uit dat hij nog streed in de Kempen, want de strijd-lust der Klein-Brabanders was ontembaar. En ook te Hasselt zouden er jongens van bij ons nog sneuvelen. Na de val van Napoleon zouden de Oostenrijkers hem ook totaal vergeten. Wat interesseerde hen een man van een verloren strijd en vergane ideeën. Ook voor zijn eigen landgenoten, die van de ene bezetting in de andere terecht kwamen, was hij een vergeten held.

In het Franstalig bestel van dit land paste ook geen «Boerenkrijg en zijn helden». Hoon, spot en verachting was hun deel zoals Pirenne schreef : «Un mouvement de simples, conduits par des simples».

Aan vreemde figuren, verdrukken van dit volk werden wel monumenten opgericht, zoals de revolutie ten goede kwam aan de bourgeoisie en het paupere volk er niet bij te pas kwam, zou gedurende gans de 19e eeuw bij ons ook de door en door verfranste hogere kringen de lakens uitdelen en een ganse eeuw het arme volk onmondig blijven. Het is echter te danken aan H. Conscience en Aug. Snieters, dat hen het verschuldigde eerherstel zou worden gebracht.

Gewezen vijanden die hem bevochten hadden, zouden de eerste zijn die hem hulde brachten, zoals oppergeneraal Colaud die de Rolliers roemt om hun militair beleid. Het verslag van zijn strijd tegen Rollier zou zelfs te Parijs grote indruk maken. (H.S. 188).

Als een verbitterd man en een vergeten held stierf hij op 23 der meimaand 1851, oud 81 jaar. Geen enkele herinnering aan de grote strijd, geen enkel rouwbetoon, geen dankbare groet. Zelfs zijn doodsprentje maakt met geen enkel woord gewag van het verleden van deze edele en grote vaderlander en Klein-Brabander.

En toch zou hij in het hart van zijn volk blijven voortleven als een grote en legendarische figuur.

Zijn **degen** wordt nog bewaard in de familie Xavier Van den Bogaert.

In 1948 werd bij de 150-jarige herdenking van de Boerenkrijg in de hovingen dezer familie het drama «**Em. Rollier**» opgevoerd, onder zeer grote en intense belangstelling.

JOS DE KEERSMAECKER
1 dec. 1973

NAKLANK EN VERANTWOORDING

«Hun aandenken zal niet verdwijnen en hun namen zullen in ere zijn van geslacht tot geslacht». (Tccl. XXXIX - 13)

«Wij hebben voor ons volk gestreden en voor al wat ons heilig was». (I. Macchab. III - 43)

In dit herdenkingsjaar, het 175e van de Boerenopstand zou het ondenkbaar geweest zijn, naast zovele andere, dat de «Heemkundige Kring van het Vaartland» v.z.w. op zijn beurt de vanzelfsprekende openbare hulde niet zou gebracht hebben aan deze eenvoudige vaders en zonen van ons voorgeslacht, die tot de uiterste nood gedreven, musket en zeis grepen, om met een verbluffende edelmoedigheid de bedreigde erfgoederen, symbolen van het vaderland, te verdedigen. Het is niet denkbaar, ook maar bij benadering, dit geweldig gebeuren, in enkele bladzijden, in al zijn verantwoordigheid terug te laten herleven. Dit hebben beproefde lieden reeds vóór ons gedaan. Mogen echter deze enkele flitsen dan toch even de atmosfeer van die beroerde tijden oproepen, en het heldenoffer belichten van onze «jongens» die in deze kamp, die dan toch in Klein-Brabant in al zijn hevigheid heeft gewoed, hun leven veil gehad hebben en de daad gesteld. Het is tenslotte een plicht van eerbied en van dankbaarheid.

Lang heeft de mening ingang gevonden dat de Boerenkrijg een verwarde kamp was. Zonder voorbereiding en zonder vastafgelijnd doel. Niets dan een geweldige maar spontane reactie van een moegesard volk tegen de uitpattingen van een niets ontziende en hatelijke overweldiger. Het was integendeel een oproer dat zorgvuldig werd georganiseerd en mocht steunen op de hulp van vreemde mogendheden. De betrachting was daarenboven het herstel der XVII verenigde provinciën onder de prins van Oranje.

Het opzet mislukte omdat de ontschepingen faalden en omdat sommige schakels der keten begaven. Op vele plaatsen was deze strijd te vroeg ontbrand, hetgeen de Fransen toeliet bliksemsnel de vereiste tegenmaatregelen te treffen.

De Brigands overwonnen niet, maar het doel heiligt, niet de uitslag. Groter echter waren onze arme jongens in hun nederlaag, groter dan hun moordenaars op de zegewagen. Kinderen, ook uit het vaartland, 17-18 jaar, werden als honden afgeslacht, zoals te Mechelen en te Brussel. Honderden onzer boeren sneuvelden ook hier in Klein-Brabant, voor wat ze het dierbaarste achtten, en honderd jaren lang lagen hun gebeenten verspreid en vertrapt in hun vergeten graven. Men had hen, zegt De Bruyne, als Brigands gebrandmerkt, als misdadigers hun namen doodgezwegen, hun graven als die van paria's platgetrapt om de landgenoot te doen geloven dat het een schande was tot die schare van wakkere mannen te hebben behoord.

Tot ook de tijd van recht en waarheid zou komen !

Eerbied, vervolgt hij, voor die eenvoudige buitenjongens, die durfden opstaan, wijl de stedelingen laf de nek bogen. De Fransen noemden hen smalend «brigands»; zij noemden zich de «jongens». Des te moediger waren zij. Want hopeloos was hun strijd en langs onbekende banen gingen zij hun heldentocht, midden hoon en onverschilligheid van vele medeburgers, midden tegenkanting van alle overheidspersonen, die dachten te moeten huilen met de wolven. Bij sommigen brandden zelfs de judaspenningen van het verraad in hun handen.

Een volk dat zich eerbiedigt en besef zijner waarde heeft zal het nooit verdenken, de grootheid zijner vaderen te horen wreken op lastertaal en onrechtvaardigheid. (Kan. Muyldermans).

Zij streden voor geen faam, roem, eretekens, pensioenen of prebenden. Zij lieten geen legerberichten achter, die hun namen zouden doen kennen. Zij stierven arm en vergeten voor hun haardstede, voor hun geloof, aldus Van Caenegem. Deze twee polen waarrond hun bestaan draaide.

Hun heldenmoed werd echter in een zee van vuur en bloed gesmoord in het brandende Kapelle, het brandende Willebroek, het brandende Bornem, in de rokende puinen van Tisselt en Blaasveld. Namen tevens waar met een weergalozes heldenmoed werd gestreden.

Wanneer, volgens Gebruers, de beknibbelaars zullen genoodzaakt zijn op hun graven het opschrift te zetten, dat zij de rechtvaardigheid lief hadden, en vijanden waren der ongerechtigheid, dan kunnen wij gerust staande houden, dat hun graf roemwaardig blijft. «Sepulcrum gloriosum».

Bleef uw heldenmoed verdoken
Doodgezwegen jaren lang
Heden zij uw naam gewroken.
Van vergetelheid en dwang.
In ons dankbre, vlaamsche zielen,
Prijkt die naam in zuivren glans
Boeren die in 't strijdperk vielen
Martelaars waren 't; geen Brigands.

De les die we hieruit moeten halen mag ons niet onverschillig laten. De boodschap die de Boeren brachten, hebben ze met hun bloed bevestigd. We moeten ons teweer stellen, tegen elke vreemde dwingelandij, van waar ze ook komen mag. Voor ons zelf moet de levenswil van ons volk en zijn helden van 1798 als een nooit wijkende bezieling op ons inslaan, voor de inzet en de uitbouw van ons volks bestaan, en van de weerbaarheid voor zijn levenswaarden, waar die ook worden bedreigd. Vlaanderen heeft nog steeds geen eigen gelaat.

Honderd jaar heeft de officiële geschiedschrijving het gebeuren vervalst en omgewerkt tot hetgeen volgens zijn recept in een deftige Belgische geschiedenis paste, werd ergens geschreven, toen reeds honderd jaar terug de gewezen vijanden ons recht hadden laten wedervaren en hun eigen wandaden hadden aan de kaak gesteld, als de oorzaak van deze opstand.

We herinneren aan de woorden door schepen Charlier van Mechelen uitgesproken. Hun offer mag niet vergeten worden. Zij hebben het voorbeeld gesteld dat men desnoods zijn leven veil moet hebben om dat te verdedigen wat ons tot waren wensen maakt: gezin, volksaard, trouw aan idealen en onwrikbare waarheid. Vandaag is het nog zo, dat de Vlaming steeds afstand zou moeten doen van zijn eigen aard en taal. Dat kwaadwilligen te Brussel het vrijheidsbeginsel inroepen om Vlamingen te dwingen zich zelf te verloochenen. Daarom is het meer dan ooit verrechtvaardigd hun nagedachtenis te eren, dat zij meer dan najaarsbloemen verdienen, en wel de dankbaarheid van onze generatie en van allen die na ons zullen komen.

Ook voor onze jeugd moeten ze als een lichtend voorbeeld worden gesteld. Ze moeten van de figuur van de Brigand iets meedragen van de kamper van een groot en heerlijk beginsel, als symbool van de onwrikbare trouw aan al het volksechte en volkseigene. Van de dappere knaap en man, die in de strijd voor godsdienst, vrijheid en eigenheid, na het offer, van geld en goed, van rust en vrijheid ten laatste ook vrijwillig brachten, het offer van hun bloed, aldus De Bruyne. Maar steeds is het ook zo, dat in de tragische hopeloosheid steeds de kiem groeit van de weerbaarheid en de continuïteit

van een volk. Aan de brandende einders groeien de schimmen tot mytische gestalten. En «niet één heeft het hoofd voor de kogel gebukt» !

«Het Vaartland» v.z.w. dankt allen en het gemeentebestuur in het bijzonder die het ons hebben mogelijk gemaakt, opdat dit huldebetoon aan onze «Boeren» kon volvoerd worden in het «Brigand» dorp dat heet Kapelle-op-den-Bos.

JOS DE KEERSMAECKER
5 dec. 1973

LITERATUUR EN BRONNEN

1. Annales du cercle archéologique du pays de Waes, t. 17.
2. Z.E.H. P.F. Gebruers, Besloten Tijd en Boerenkrijg in de Kempen, 2 dl. - Geel, 1900.
3. De Bruyne Arthur - De Boerenkrijg - Brugge, 1941.
4. Lanzac de Lobouré - La domination française en Belgique - II (1895).
5. Mees Leopold - Geschiedenis der gem. Hingene.
6. E.P. Eug. Moens - Bornem in de Beloken Tijd - 1899.
7. K. Moeremans - Geschiedenis van Willebroek - 1943.

DE BOERENKRIJG IN WILLEBROEK

Begin oktober 1798 beleefde men de eerste tekenen van oproerigheid in Vlaanderen (te Overmeire), in de Kempen, in Brabant en ook in Luxemburg. Kerken werden opengebroken, vrijheidsbomen neergehakt, gemeentehuis overrompeld, lijsten der militieplichtigen verbrand en de stormklok geluid.

Toen de geruchten de ronde deden dat overal in Vlaanderen de gewapende opstand uitgebroken was, waren onze mensen in Willebroek ook niet meer tegen te houden. De Willebroekse opstandelingen stelden zich onder de leiding van

EMMANUEL BENEDIKT ROLLIER

Emmanuel Benedikt Rollier werd geboren te Sint-Amands aan de Schelde op 3 december 1769. Hij was een zoon uit het kinderrijk gezin van de burgemeester der gemeente, een welgesteld man, eigenaar van een zoutziederij.

Emmanuel Rollier had zich na zijn huwelijk met Isabella Van den Bogaert te Willebroek gevestigd. Hij wist de genegenheid van de Willebroekenaren te winnen en kwam openlijk in verzet tegen de Fransen.

Op 7 juni 1798 kwam hij met een groep jongeren, hij vervulde toen al een leidende rol, samen op het kerkhof. Zij zongen daar :

«En liever als te staan onder Fransch geweld,
Laten wij ons neerschieten op het veld.
Nog liever sterven wij den dood
Als te staan tegen het Roomsche geloof.
Wij willen lijden, kloekmoedig strijden,
Vechten voor ons kerk en Christendom».

Aangemoedigd door Rollier breken zij de verzegelde kerkdeuren open, trekken zingend de kerk binnen en bekogelen met stenen de Franse gendarmen, die zich hals over kop uit de voeten maakten.

De alsdan 29-jarige Rollier bezat in hoge mate de hoedanigheden van een goed aanvoerder : schranderheid, vurigheid en onverschrokkenheid. Hij begreep heel goed dat onze boerenjongens niet opgewassen waren tegen het machtige Franse leger, te meer, daar hij niet kon rekenen op de gewapende bijstand van de steden.

Samen met andere bekende leiders vergaderde Rollier op zijn buitenverblijf, op de plaats, alwaar tot 1959 de kinderkrabbe Denaeyer stond.

Waren onder andere aanwezig :
Jan Moeremans van Willebroek.

8. Kan. J. Muyltermans - Sansculot en Brigand - 1897 - Roeselare.
9. Kan. J. Muyltermans - Onze Boeren van 1798 - Mechelen.
10. Pirenne - Histoire de Belgique - VI - 1926.
11. Provinciaal Archief - «Révolution» - «Insurrection».
12. Suykens Alf. - Franse Revolutie en Boerenkrijg in Klein-Brabant - 1948.
13. Tilley - Een Vaderlandse kronijk, uitg. door E.H. Edw. Van Droogenbroeck - Mechelen - 1869.
14. Thijs Augustin - De Belgische Conserits in 1798 en 1799 - Leuven - 1890.
15. Van Caenegem - Onze Boeren Verheerlijkt - 1903.
16. Van den Bergh Fr. - Emm. Rollier of de Boerenkrijg in Klein-Brabant - Gent - 1894.
17. Van den Bergh Fr. - De Fransche Overheersing in België (van 1792 tot 1815) - Gent - 1900.
18. Baron P. Verhaeghem - La Belgique sous la domination française en Belgique, 5 dl. - 1929.
19. Van der Auwera Frans - «Simpele Waerheid», beschreven in het jaar 1790 - 1791 (Hs. Kon. Bibl. Brussel).

Jan Apers van Ruisbroek.
Jan Peeters van Blaasveld.
Eelen van Scherpenheuvel.
Pieter Corbeels van Turnhout.
Jan Van Gansen van Westerlo.
Karel van Loopoigne, gevolmachtigd vertegenwoordiger van Karel-Lodewijk, keizer van Oostenrijk.

Daar werd een gedurfd plan met geestdrift goedgekeurd :

- a) de buitengemeenten onder de wapens roepen
- b) de plaatselijke bezettingen verjagen of vernietigen
- c) de steden overmeesteren
- d) Van Gansen zou de strijd aanbinden in de Kempen
- e) Rollier zou uit Klein-Brabant de Vlaanderens binnentrekken, doordringen tot bij de Westerschelde om de hulp van Engeland af te wachten.

Rollier zou er zich later op beroepen dat hij door Loupoigne in naam van de keizer aangesteld was tot generaal der rebellen. In elk geval werd hij betiteld met de naam «Kommandant».

Toen begon de strijd.

Rollier gaat heel Klein-Brabant in rep en roer zetten om van daaruit de Vlaanderen binnen te rukken. Hij had het oog op Dendermonde, sleutel van Vlaanderen en op Mechelen, knooppunt tussen Brussel en Antwerpen. Rollier begon de strijd met de Schelde over te steken om zich meester te maken van Zele. Dit mislukte, doch hij bleef meester van de Rupel, het fort Ste-Margariete en van de Willebroekse vaart.

Het tijdstip van de opstand is wel goed gekozen : alle wegen zijn in een slechte toestand, wat de Fransen geweldig hindert met hun gerij en vooral met hun zware kanonnen. De binnenwegen vooral zullen voor hen onbruikbaar zijn, terwijl zij voor de boerenjongens geen hinderpaal bieden.

Op 21 oktober wordt de alarmklok geluid in het holst van de nacht door heel Klein-Brabant. Rollier richt vlug zijn klein leger in, verdeelt het in groepen van 100 man en stelt een kapitein aan hun hoofd. De Brigands droegen de rood-witte kokarde en op hun vlaggen prijkte het rode kruis op witte achtergrond. Hun bewapening was niet te vergelijken met die van het Franse leger, maar veel boerenjongens beschikten over nieuwe wapens en het ontbrak hen niet aan kruis en lood. Maar ze bezaten geen kanonnen en daar lag hun grote zwakte. Doch onze jongens, alle vrijwilligers, mensen van de buiten, waren onstuimig in de aanval.

Te Willebroek wordt Jan Moeremans, een geboren Willebroekenaar, leider en hij moet de vaart van Wille-

broek afsluiten. Hij doet het zo flink dat alle verbindingen tussen Brussel en Antwerpen verbroken zijn.

Rollier vond Klein-Brabant een uitstekend terrein voor taai weerstand. Met kleine waterlopen en hagen doorsneden en met een wegennet dat zich in slechte toestand bevond, bood deze streek genoeg hinderpalen voor troepenbewegingen van grote omvang. Zij was bovendien langs drie zijden door water omgeven : ten W. door de Schelde en de Rupel ; ten O. door de Rupel, de Willebroekse vaart en de moerassige laagten bezuiden de Rupel. De open zuidergrens zou een scherpere waakzaamheid vragen, maar langs die kant lagen de dichte bossen van Buggenhout en Lippelo. Klein-Brabant was dus enkel langs twee wegen te bereiken : langs de Dendermondse steenweg en langs de oevers van de vaart.

Rollier legt bezettingen te Heffen, Blaasveld, Londerzeel en Kapelle-op-den-Bos.

Kost wat kost moet de opstand der boeren gedempt worden. De Franse generaal Rostollant rukt van uit Dendermonde naar Sint-Amands en Bornem ; generaal Béguinot komt van Antwerpen over Mechelen en generaal Meinsveig volgt de beide oevers van de vaart komende uit Brussel.

DE STRIJD VOOR DE VEROVERING VAN WILLEBROEK

Op 31 oktober werd aan de verschillende Franse troepenafdelingen bevel gegeven naar Willebroek op te trekken om daar dezelfde dag hun vereniging te voltrekken. Doch, dorp na dorp moest ingenomen worden en deze hardnekkige en moorddadige strijd duurde 2 volle dagen. Dan begint de bloedige worsteling. Volkomen op de hoogte van de toestand wacht Rollier met zijn jongens vastberaden en kalm het gevecht af.

De Fransen begonnen hun aanval op Willebroek, maar de verdedigers gelukten er in de aanvallers terug te drijven. Doch het kanon kwam er weer bij te pas. Rond het kasteel Helman werd verbitterd gevochten. Na een hevig bombardement met de kanonnen, laten de boeren het brandend kasteel aan de Fransen over. Het kasteel brandde volledig af. Een der mooiste historische gebouwen van onze gemeente bestond niet meer. Talrijke huizen langs de beide oevers van de vaart en in de Nieuwstraat brandden eveneens volledig uit.

De boeren verspreidden zich in de Kebbingsen en trokken achteruit naar Klein-Willebroek, waar ze de afdeling van Jan Apers gingen versterken, die het sashuis bezette.

Het gevecht te Klein-Willebroek duurde meer dan 2 uren. Tientallen jongens, waaronder hun kapitein Apers, verloren hier het leven.

De laatste overblijfselen van Rolliers legertje werd op de vlakte van Hingene samengedrongen en omsingeld. Daar had de laatste strijd plaats en dit gevecht stelde een einde aan de opstand in Klein-Brabant. Rollier liet het ordewoord rondgaan : «Volhouden tot bij het vallen van de duisternis en dan uiteengaan om in de Kempen bij de Brigands aan te sluiten».

In Klein-Brabant verloren meer dan 300 boerenjongens in verschillende gevechten het leven.

Na hevige gevechten beleefde Hasselt op 4 december 1798 het einde van de Boerenkrijg, die slechts een paar maanden duurde.

Jan Peeters, de brouwerszoon en Jan Moeremans werden aangehouden en te Mechelen gefusilleerd.

De meest gezochte der aanvoerders was Dikt Rollier. Een grote beloning werd uitgelooft aan al wie hem dood of levend zou vangen. Zijn hoeve werd platgebrand, zijn villa grondig door de Fransen geplunderd en zijn vrouw moest zware geldboeten betalen.

Dikt had een veilige schuilplaats gevonden te Blaasveld in het «Arken Bos». Hij kwam in 1804 terug naar zijn haardstede, waarin hij op 23 mei 1851 in de ouder-

dom van 81 jaar stierf en te Willebroek in alle eenvoud begraven werd.

Hendrik Conscience schreef in 1853 «De Boerenkrijg» ; August Snieders «Onze Boeren».

Honderd jaar later (1898) werd de Boerenkrijg plechtig herdacht.

In Turnhout, Hasselt, Herentals, Boom, Bornem, Kapelle-op-den-Bos, Diest en Mol werden gedenktekens opgericht en op andere plaatsen gedenkplaten aangebracht ter herinnering aan de Boerenkrijg. Te Mechelen staat «Het Boetekruis» op de plaats waar 41 Brigands gefusilleerd werden. Te Nattenhaasdonk verrees nabij de landelijke kapel een nederig kruis op het graf van pastoor Huveneers, aalmoezenier van de Brigands.

Te Willebroek werd in hetzelfde jaar het toneelstuk «Kommandant Rollier» opgevoerd.

In een grote historische stoet te Willebroek ter gelegenheid van de viering der eeuwfeesten van de Belgische onafhankelijkheid (1830-1930) op zondag 24 augustus 1930 werd de Boerenkrijg herdacht met :

- a) een groep lotelingen die de doopregisters op het kerkplein verbrandden.
- b) met Nand Verschueren en Jan Moeremans die gevangelijk naar Mechelen weggevoerd werden.
- c) met een wagen ter verheerlijking van Kommandant Rollier.

Naar aanleiding van de 175ste verjaardag van de Boerenkrijg werden verschillende plechtigheden georganiseerd. Te Bornem o.a. aan de voet van het Boerenkrijgmonument ; in de Boomstraat te Bornem werd een gedenkplaat ingehuldigd aan het huis, waarvan de voorgevel een authentieke kanonbal vertoont, afgevuurd van uit een Frans kanon gedurende de gevechten in de gemeente tijdens de Boerenkrijg. Bovendien werd ook in deze gemeente een ruiterspad, met name «Boerenkrijgspad», over een afstand van 25 km doorheen Klein-Brabant geopend langs velden en boswegen.

Te Ruisbroek (Sauvegarde), waar in november 1973 de 145-jarige jaarmarkt gevierd werd, richtte men een tentoonstelling op over de Boerenkrijg in de oude pastorie. Daar werden uit het Klein-Brabantse allerlei stukken, documenten en wetenswaardigheden bijeengebracht.

Wij vermelden ten slotte :

a) dat E.H. De Clerck tijdens de Boerenkrijg pastoor was te Willebroek en naar Duitsland vluchtte om te ontkomen aan de deportatie.

b) dat er nog een verborgen schuilplaats bestaat in onze gemeente waar de bedienaars van de eredienst zich konden verbergen en wel in de woning van de familie De Laet,hoek Stwg op Mechelen en Molenstraat.

c) dat de familie Van den Bogaert nog in het bezit is van het zwaard van Kommandant Rollier.

d) dat tijdens de 2de Wereldoorlog, van 1941 tot 1944, de naam K. Huysmans veranderd werd in Boerenkrijgstraat.

e) dat de straat getrokken van de Stwg op Mechelen naar de Molenstraat in 1958 de naam kreeg : E. Rollierstraat.

Van mevrouw Schurmans-Erix uit Willebroek vernamen we dat in het salon van de boerderij, die eigendom was van Petrus Erix, en die gelegen was achter «De Schouwpijp», in de Stationsstraat, in het geheim mis werd gelezen. Charel Erix, haar vader, die een kleinzoon van Petrus Erix was, vertelde het haar. De familie had lange tijd een kom in gebrand been in bezit, waarin destijds de kinderen (klandestien op de boerderij) werden gedoopt.

T. DE HERDT

Geraadpleegde werken :

Losse Grepen uit de geschiedenis van Willebroek

De Boerenkrijg (A. De Bruyn) (K. Moeremans)

De Boerenkrijg in de Kempen (Ch. Van Swygenhoven)

Vaderland (L. van Laeken)

Koninklijke Harmonie Ste-Cecilia, Willebroek.

EEN JAAR «VAARTLAND»

Tijdens de «Vaarttentoonstelling» te Willebroek, sprak voorzitter Jos De Keersmaecker zo vurig en zo lang, dat sommigen zelfs van hun sus gingen. Al vergastte Dr Jozef Weyns, konservator van het Openluchtmuseum van Bokrijk, het uitgedunde gezelschap nadien op een heemverbonden verhaal vol volkse humor...

Een glunderende voorzitter overhandigde op zondag 19 augustus 1973, dit in het bijzijn van Steven Tuerlinckx uit Herselt, de originele tekening van het fameuze kasteelportje, aan gastheer en kasteelbewoner François Cooreman.

Op zondag 19 augustus trok de Heemkundige Kring van het Vaartland, naar Tisselt, het Vaartdorp bij uitstek. In de in de nationale pers verschenen artikels werden Jan en alleman uitgenodigd. Wat niet naar de afspraak was, en wat als resultaat gaf, dat heelwat misnoegden — die geen lid waren van de kring... — de afspraak op het gemeentehuis en op het kasteel moesten missen en onverrichterzake huiswaarts dienden te keren. Burgemeester Van der Taelen vroeg ons echter, om volgend jaar, in samenwerking met het gemeentebestuur soortgelijke wandeling te Tisselt te willen inrichten. Wat wij noteerden !

Inzake verslaggeverij kan men ofwel summier, ofwel uitvoerig zijn. Of gewoonweg de gulden middenweg be- varen. Met dat «bevaren» blijven wij op de koop toe in symbolisch contact met ons elgen «Vaartland», met onze eigen «Heemkundige Kring van het Vaartland», dit sinds de dag dat ons aller Belgisch Staatsblad van 7 juni 1973, onze statuten in haar kolommen opnam, en ons alzo de kans gaf om als v.z.w. van start te gaan...

De «Heemkundige Kring van het Vaartland» was echter al lang aan het groeien. In verschillende breinen rijpte de idee, in deze heemkundig zo dorre streek, iets te doen. Iets heel serieus te doen. Wat voor Jos De Keersmaecker — in de lente van 1972... — de aanleiding was, om heel wat «kompetente» mensen rond zich te verzamelen. De Blaasveldse kern werd uitgebreid, kontakten buiten Blaasveld kwamen er met de vleet... Belangstellenden werden warm gemaakt, om in de streek een Heemkundige Kring te stichten. Meester Van de Ven, die het om en rond Kapelle-op-den-Bos heemkundig voor het zeggen heeft, werd aangesproken. Louis Schurmans uit Willebroek stelde zijn kunstgalerij «De Schouwpijp» als vergaderzaal ter beschikking. Er werden bijeenkomsten gepland en urenlange discussies gevoerd en er is heelwat water door de vaart gelopen, tot de dag daar was, dat die eerste, die allereerste «Vaarttentoonstelling» van de Heemkundige Kring van het Vaartland, op de affiche kwam. De idee van deze tentoonstelling, alsmede het merendeel van het materiaal, kwam van Meester Van de Ven. De bedoeling van deze manifestatie, was dat men de vaart in de belangstelling trachtte te brengen, via een historisch overzicht, dat door maketten en schilderijen mede geïllustreerd werd. Op **zaterdag 21 april 1973** sprak Dr Jozef Weyns, konservator van het Openluchtmuseum van Bokrijk, in een door Jan en alleman overrompelde kunstgalerij «De Schouwpijp», een trefzeker humoristisch openingswoord. De dagen nadien was het er begankenis, tot men op 1 mei de deuren sloot...

Kwam dan, als tussendoortje, de door Jules Scheers op **zondag 20 mei 1973** op touw gezette wandeling in het natuurgebied van Het Broek. Bij de 80 deelnemers telde men op deze zo gezellige trektocht tussen het frisse groen van dit zo fraaie gebied.

Op **zondag 19 augustus 1973** trokken wij naar Tisselt, het vaartdorp bij uitstek, waar wij met z'n allen op het gemeentehuis werden ontvangen. Jos De Keersmaecker — in zijn toespraak tot de heer burgemeester en tot de leden van de gemeenteraad... — drukte de hoop uit «...dat de achtbare leden van de gemeenteraad van Tisselt ons niet alleen zullen gedenken in hunne gebeden, maar ook de penning zullen gunnen om met vrucht en efficiëntie, de werking van de Heemkundige Kring uit te bouwen, tot vreugde, nut en vermaak van ons dierbaar Tisselt, en de ganse gemeenschap van het Vaartland»... Waarop de burgemeester zich aansloot door te zeggen dat de Heemkundige Kring op de beide oren mocht slapen... Na dit hart onder de riem trok men in groep naar het Kasteel van Baeckelmans op de Oostdijk, alwaar gastheer François Cooreman, uit de handen van voorzitter Jos De Keersmaecker en in bijzijn van de grafieker Steven Tuerlinckx uit Herselt, de originele tekening van dat fameuze kasteelpoortje — dat in gans Vlaanderen gekend is ! — en dat op de cover van ons eerste nummer staat afgebeeld, als rijke herinnering kreeg. Natuurlijk volgde nadien een intens kijken, naar al wat er in het Kasteel aan waardevoels voorhanden is, terwijl men tevens — en dat mag wel worden onderlijnd ! — met open oor kon luisteren, naar dat heemverbonden verhaal van de heer François Cooreman. Ten slotte kregen wij, één uur later, in de lokale Sint Jan Baptistkerk, Pastoor Van Dooren aan het woord. Met kans tot kijken naar heel wat moois in die kerk, die door velen naar de bliksem wordt gewenst...

Alles bij mekaar was het een jaar waarin er wel één en ander te beleven viel.

Wij gingen scheep met het inzicht voor de streek iets te doen. Wij gingen scheep met een schuit vol mensen-van-goede-wil. Wij kregen schouderklopjes toen wij vertrokken. Wij kregen groetjes van wuivende mensen die aan de wal bleven staan. Wij kregen van overal morele steun, al hebben wij aan die steun toch zo weinig...

In die zin houden wij er aan allen te danken die LID zijn, en die door dat Lid-zijn en door dat Lidgeld 1973 te betalen, ons de kans hebben gegeven met een degelijk blad voor de dag te komen. Want zonder die leden blijven wij netjes aan wal. Om opgeslorpt te worden door die wulvende massa en door de mensen van de morele steun...

Op 30 augustus wenste Jozef Van Overstraeten, voorzitter van de Vlaamse Toeristenbond en ere-voorzitter van het Verbond voor Heemkunde «...de kring en zijn aantrekkelijk tijdschrift een voorspoedige... vaart».

Een voorspoed die er inzit, wanneer wij met z'n allen de boot blijven trekken...

KAREL DE DECKER

STATUTEN IN HET STAATSBLAD

In het Belgisch Staatsblad van 7 juni 1973, op de pagina's 2020, 2021 en 2022 verschenen de statuten van de op 14 oktober 1972 te Willebroek gestichte Heemkundige Kring van het Vaartland, alsmede de lijst van de op 9 februari 1973 benoemde bestuursleden.

EIGEN POSTREKENING

De Heemkundige Kring van het Vaartland heeft haar eigen postrekening :

Nr 000/0927575.61

van de Heemkundige Kring van het Vaartland te Willebroek.

Leden die steungeld willen storten weten dus nu de weg !

'T VAARTLAND

Driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring van het Vaartland, v.z.w. Jaarabonnement : 150 fr. Over te schrijven op postrekening nr 000/0927575-61 van de Heemkundige Kring van het Vaartland te Willebroek.

Alle korrespondentie omtrent het blad is te richten aan Karel De Decker, Redaktie- sekretaris, Vaartstraat 19, 2660 te Willebroek.

Prijs van dit «Boerenkrijgnummer» : 50 fr.

Wij danken... voor het in bruikleen geven van cliché's medelid Hendrik Van de Ven, Jacqui van Laer, André De Brabandere (Het Laatste Nieuws) en Gazet van Antwerpen.

DE BOERENKRIJG IN HET VAARTLAND

Tijdens de komende dagen staat het Vaartland helemaal in het teken van de nu reeds 175 jaar voorbije Boerenkrijg. Wat door de «Heemkundige Kring van het Vaartland» v.z.w. waardig zal worden herdacht, via een

● BOERENKRIJGTENTOONSTELLING

die te **Kapelle-op-den-Bos**, in de wijschool, gelegen langs de Evert Larockstraat, werd ondergebracht.

Zij zal toegankelijk zijn :

Zondag 23 december

Maandag 24 december

Dinsdag 25 december

Zaterdag 29 december

Zondag 30 december

} telkens van 14 tot 18 uur.

In deze tentoonstelling zullen er tal van aan de Boerenkrijg herinnerende voorwerpen te zien zijn, waarvan de voornaamste ter beschikking werden gesteld door E.H. Frans Penne, Konservator van het Boerenkrijgmuseum van Overmere.

- Naast dit hoofdgebeuren, waarvoor de lokale kunstenaar Jacqui van Laer verschillende lokaal gebonden Boerenkrijgtaferelen schilderde, is er een **Boekenbeurs** voorzien. Daarbij is er kans te over om kennis te maken met de werken van Hendrik Van de Ven (heemkundige studies omtrent Kapelle-op-den-Bos en Kan. Muyltermans), Jos De Keersmaecker (met het recente «kijkboek» dat zich «Kempische molens» noemt), en Karel De Decker (...omtrent de Kartoens in Vlaanderen)...

De eigenlijke start wordt echter op **zaterdag 22 december 1973** te 17 u. 30 gegeven. Dan wordt er te Kapelle-op-den-Bos, in de Sint-Niklaaskerk, een

● BOERENKRIJGMIS

opgedragen.

Vlak na die mis, is er een bloemenhulde aan de Gedenkplaat van de Boerenkrijg, die in de noordelijke buitenkant van de kerk werd ingezet in 1898.

Natuurlijk hopen wij dat heelwat leden, én naar de Boerenkrijgmis, én naar de Boerenkrijgtentoonstelling te Kapelle-op-den-Bos zullen komen !